

Міністерство освіти і науки України

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Факультет соціальних наук та соціальних технологій

Кафедра політології

Бакалаврська робота

Освітній ступінь — бакалавр

На тему: «Політичні партії та місцеве самоврядування: взаємодія депутатських фракцій у Київській міській раді ІХ скликання»

Виконала: студентка 4-го року навчання

Спеціальності: 052 Політологія

Лікар Аміна Дмитрівна

Науковий керівник: Шаповалов Сергій

Рецензент: _____

Бакалаврська робота захищена з оцінкою: _____

Секретар ЕК: _____

«__» _____ 2024 р.

Київ – 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	1
1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	4
1.1. Концептуалізація поняття місцевого самоврядування	4
1.2. Роль децентралізації в місцевому самоврядуванні	13
2. ІДЕОЛОГІЧНІ ПОЗИЦІЇ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ У КИЇВСЬКІЙ МІСЬКІЙ РАДІ ІХ СКЛИКАННЯ	22
2.1. Особливості місцевих виборів 2020 року у Києві	22
2.2. Аналіз передвиборчих програм політичних партій	25
3. ВЗАЄМОДІЯ ДЕПУТАТСЬКИХ ФРАКЦІЙ У КИЇВСЬКІЙ МІСЬКІЙ РАДІ ІХ СКЛИКАННЯ	36
3.1. Аналіз поіменних голосувань депутатів Київської міської ради	36
3.2. Вплив громадськості на прийняття рішень Київською міською радою	42
ВИСНОВКИ	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	48
ДОДАТКИ	58
АНОТАЦІЯ	

ВСТУП

Місцеве самоврядування як одна із форм публічного управління, є важливою складовою демократичної системи уряду, що дозволяє розширити можливості політичної участі громадян на місцях та їхнє залучення у процеси прийняття рішень (Andrew, Goldsmith, 1998, с.109). Місцеве самоврядування також сприяє оперативному та якісному реагуванню на потреби мешканців територіальних громад у зв'язку із тим, що муніципальні органи значно краще усвідомлені у контекстах локального рівня, аніж національні уряди. У розрізі локальної автономії, важливим є й те, що на хід місцевої політики часто впливає не лише рівень автономії органу місцевого самоврядування від центру, а й діяльність та способи взаємодії політичних сил всередині нього — саме це формує політичний контекст адміністративно-територіальної одиниці та визначає її ключові вектори розвитку.

З огляду на це, важливо розглянути поточний політичний контекст всередині Київської міської ради як ключового законодавчого органу столиці України. Багатопартійність, що наразі представлена у місцевому уряді, сприяє існуванню постійної нелінійної динаміки у процесах прийняття рішень, а також впливає на формування коаліцій між депутатськими фракціями та групами. Тож на даному етапі є необхідність дослідити, який вплив має взаємодія депутатських фракцій Київської міської ради IX скликання на місцеве самоврядування у Києві.

Актуальність теми підкріплюється одразу кількома аспектами:

- (1) Закон України «Про столицю України — місто-герой Київ», згідно якого Київ має спеціальний статус, що зміцнює роль Київської міської ради у контексті місцевого самоврядування (Верховна Рада України, 1999);
- (2) Реформа децентралізації, що була розпочата у 2014 році, та яка визначила вектор на збільшення обсягу повноважень місцевих органів, за яких вони здобули значно більше автономії у прийнятті власних рішень;

(3) Умови повномасштабного вторгнення Російської Федерації, що потребують оперативного реагування на локальні потреби та здійснення системного врядування на місцях. З огляду на це, важливо розуміти, яка ситуація із місцевим самоврядуванням у Києві наразі та що на нього впливає.

Мета дослідження: з'ясувати, як взаємодія фракцій Київської міської ради ІХ скликання впливає на ефективність управління в основних сферах життєдіяльності міста, що належать до компетенції Київської міської ради як органу місцевого самоврядування.

Для досягнення цієї мети було поставлено такі **завдання:**

- (1) **Розглянути** основні теорії місцевого самоврядування та типи децентралізації, ґрунтуючись на науковій літературі та теоретичних джерелах;
- (2) **З'ясувати** поточний стан та досягнення реформи децентралізації в Україні шляхом опрацювання нормативних документів та законодавчих ініціатив;
- (3) **Визначити** ідеологічні позиції партій, що представлені у Київській міській раді ІХ скликання через якісний контент-аналіз передвиборчих програм;
- (4) **Виявити** особливості взаємодії у поведінці депутатських фракцій Київської міської ради ІХ скликання шляхом аналізу даних поіменних голосувань, які публікуються на сайті Київської міської ради.
- (5) **Виокремити** випадки, коли громадськість мала вплив на хід голосування у Київській міській раді, що сприяло зміні позиції фракцій Київської міської ради з певних рішень;
- (6) **З'ясувати**, як взаємодія фракцій Київської міської ради ІХ скликання впливає на ефективність управління в основних сферах життєдіяльності міста, що належать до компетенції Київської міської ради як органу місцевого самоврядування.

Об'єкт дослідження: Київська міська рада ІХ скликання.

Предмет дослідження: взаємодія фракцій Київської міської ради ІХ скликання.

Методологія і методи дослідження: у роботі використовувалися як загальнонаукові, так і спеціальні методи дослідження для аналізу взаємодії фракцій у Київській міській раді та її впливу на ефективність управління в основних сферах життєдіяльності Києва. Теоретичний розділ роботи містить огляд наукової літератури, праць та теоретичних робіт, що досліджують теоретичні засади місцевого самоврядування та децентралізації як взаємопов'язаних складових демократичного державного устрою. Акцент здійснюється на нормативних документах, які містять основні положення місцевого самоврядування, теоріях місцевого самоврядування та його реорганізації, а також класифікації типів децентралізації. В емпіричному розділі було застосовано якісний контент-аналіз для огляду передвиборчих програм політичних партій, що увійшли до складу Київської міської ради ІХ скликання на місцевих виборах 2020 року. Для виявлення особливостей взаємодії у поведінці депутатських фракцій була використана описова статистика поіменних голосувань депутатів Київської міської ради як кількісний метод.

Робота складається зі вступу, трьох розділів із шістьма підпунктами, висновків, списку використаної літератури, додатків та анотації. Загальний обсяг роботи складає 57 сторінок.

1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Концептуалізація поняття місцевого самоврядування

Однією з ключових характеристик демократичної держави є якісне та ефективне функціонування місцевого самоврядування. За своєю суттю, даний концепт дозволяє збільшити обсяг політичної участі населення у процесах управління громадою та наблизити муніципальні органи безпосередньо до громадян шляхом спільного вирішення питань, що є релевантними для локального контексту (Олійник, Ребкало, 2021, с.24). Зазначені функції місцевого самоврядування підкреслюють його значимість і як інституту громадянського суспільства, що має на меті «підвищення якості життя та удосконалення відносин, які виникають між різними щаблями публічної управлінської ієрархії» (Батанов, Кравченко, 2018, с.48). Задля глибинного та комплексного розуміння місцевого самоврядування, необхідно сконцентруватися на його теоретичних засадах, зокрема: на процесі становлення місцевого самоврядування, його значенні у демократичному суспільстві, основних документах та міжнародних актах, що закріплюють положення про місцеве самоврядування, а також на різновидах його теорій як концепту.

Становлення місцевого самоврядування відбулося внаслідок конституційних та муніципальних реформ кінця XVIII - початку XIX століття (Олійник, Ребкало, 2021, с.22). Тоді була проведена загальна модернізація законодавчих та адміністративних структур, що посприяла збільшенню автономії на місцях та участі громадян у процесах врядування. Сьогодні ж цей концепт закріпився вже у якості невід'ємного атрибуту демократичного суспільства, який є одночасно частиною політичної системи та елементом самоорганізації на місцях (Мамонов, 2012, с.6).

Важливість місцевого самоврядування для демократичного суспільства полягає у сукупності характеристик. Насамперед, концепція муніципальної автономії підвищує роль людського фактору у процесі вирішення питань суспільного значення (Батанов, Кравченко, 2018, с.47). Таким чином,

громадяни мають змогу брати участь у громадських слуханнях, голосуваннях чи інших формах взаємодії із місцевою владою. Відповідно, доступ до місцевих політичних діячів для окремої особи є більш досяжним, що дозволяє оперативніше комунікувати свій запит, коли виникає така потреба. Окрім контролю народу над прийняттям публічних рішень, місцеве самоврядування забезпечує і політичну рівність у здійсненні цього контролю (Petryshyn, Serohin, Serohina, 2020, с.194). Тобто, громадяни різного соціального статусу, етнічної приналежності чи зайнятості мають рівний доступ до інформації про здійснення публічного управління та очікують, що їхні інтереси також будуть враховані на етапі прийняття рішень.

Проте місцеве самоврядування, як вже було зазначено, є не лише складовою політичної структури суспільного устрою, а й елементом самоорганізації населення. Саме недооцінка владними структурами Радянського Союзу місцевого самоврядування як соціального регулятора та їхнє намагання мати абсолютний контроль над усіма соціальними процесами, стали однією із причин занепаду країни та її подальшого розпаду (Мамонов, 2012, с.5). Адже у цьому випадку, несприятливі умови для розвитку громадянського суспільства стали не перепорою, а навпаки — сприяли його функціонуванню через незалежну діяльність на місцях, яка в подальшому набула «захисного» характеру (Weigle, Butterfield, 1992, с.9). Тобто, обсяг труднощів, із яким суспільство стикалося у Радянському Союзі сягнув точки, за якої захисна реакція громадян у формі протидії та самоорганізації була неминучою. А це, у свою чергу, утворило простір для застосування ліберальних демократичних цінностей, що пізніше посприяло послабленню монополії політичної влади та переходу до більш інклюзивної урядової структури, яка ґрунтується на принципах громадянської участі (Tismaneanu, 2009, с.274).

У значенні самоорганізації населення місцеве самоврядування довело свою ефективність у ще одному випадку — під час повномасштабного вторгнення Росії до України, яке розпочалося 24 лютого 2022 року. Центр соціологічних досліджень, децентралізації та регіонального розвитку KSE Institute дослідив

роль місцевого самоврядування у повномасштабній війні за період 9 місяців: з березня до листопада 2022 року (Rabinovych, Brik, Darkovich, Savisko, Hatsko, Tytiuk, Piddubniy, 2023, с.2). В рамках дослідження були проведені дослідницькі інтерв'ю із представниками місцевої влади, а також фокус-групи із українськими та іноземними експертами. Згідно результатів, більша доступність ресурсів на місцях дозволила міським громадам продемонструвати вищі показники стійкості, серед яких були: рівень готовності громади до повномасштабного вторгнення, кількість проведених заходів з підготовки до зими, а також повне призупинення надання адміністративних послуг, якщо таке траплялося (Rabinovych та ін., 2023, с.16). Доступність ресурсів на місцях стала можливою, насамперед, завдяки структурі місцевого самоврядування, за якої пряме керівництво і управління ресурсами регулюється муніципалітетами, а не центральною владою. Натомість така система дозволила швидко реагувати в умовах критичної ситуації та оперативно адаптувати принципи врядування, орієнтуючись на потреби населення та специфіку регіону. Це, у свою чергу, підкреслює роль місцевого самоврядування як одного з ключових факторів, що сприяють підвищенню стійкості та адаптивності громад в умовах, які швидко змінюються. Місцеве самоврядування також залишає простір і для стратегічного планування — тобто, для розробки заходів із підготовки до потенційних криз, як було продемонстровано у дослідженні із повномасштабним вторгненням Росії. Відповідно, міські адміністрації мають достатньо повноважень, аби не лише оперативно реагувати на поточні виклики, але й здійснювати заходи в напрямку формування умов для сталого розвитку та реагування на можливі кризи у довгостроковій перспективі.

Хоча місцеве самоврядування наділяє місцеві органи управління деякими повноваженнями національного уряду, це не означає, що його динаміка у процесі є безпосереднім відображенням національної політики. Радше навпаки — концепт місцевого самоврядування доречно розглядати з огляду на його унікальний контекст та специфіку, яка вимагає іншого підходу до аналізу його функціональних особливостей. Як доречно у своїй праці зазначає американська

науковиця та професорка Сара Анзія, значна частка запитань, що розглядаються місцевою політикою та формують порядок денний у громаді, є відмінною від фокусів, які притаманні дискурсу національної політики (2022, с.119). Відповідно, побудова коаліцій та наявність розбіжностей всередині партійної структури та груп інтересів також відрізнятимуться, а не дублюватимуть одна одну. А якщо ж деякі політичні партії починають об'єднуватися чи конфліктувати у місцевій політиці, рішення про подібні кроки ґрунтуються на місцевих проблемах, а не обов'язково є причинно-наслідковим зв'язком їхніх партійних та ідеологічних позицій, що визначені на рівні національної політики (Anzia, 2022, с.122). До того ж, не варто недооцінювати впливовість місцевих політичних сил, що представлені лише на локальному рівні та не є членами національного парламенту. Адже на місцях вони можуть виступати одними з головних політичних акторів, маючи більше довіри від громадськості та компетенцій у адресації та вирішенні місцевих потреб та викликів, ніж національні партії. Тобто, ще одна особливість місцевого самоврядування полягає у його здатності адаптуватися до локальних потреб, незалежно від вектору національних політичних тенденцій. Відповідно, наявна відмінність у вирішенні місцевих проблем підкреслює унікальність політичної динаміки на місцях, яка має враховуватися у аналізі концепту врядування в цілому.

Теоретичне підґрунтя до формування і функціонування місцевого самоврядування закріплене у міжнародних документах, зокрема — у «Європейській Хартії Місцевого Самоврядування» та «Всесвітній Декларації Місцевого Самоврядування». «Європейська Хартія Місцевого Самоврядування» (далі — Хартія) була ухвалена у 1985 році та підписана державами-членами Ради Європи, а ратифікована в Україні вона була кількома роками пізніше, у 1997 році (Рада Європи, 1985). Міжнародний акт визначає нормативні рамки для організації управління на місцевому рівні, а також уособлює фундаментальні принципи місцевого самоврядування, що були класифіковані на основі досвіду європейських країн (Мельничук, 2019, с.111).

«Всесвітня Декларація Місцевого Самоврядування» (далі — Декларація) була прийнята також у 1985 році, проте кількома місяцями пізніше за Хартію. Декларація пропонує визначення місцевого самоврядування, згідно якого цей концепт є «правом та обов'язком місцевих органів влади регулювати та вести державні справи під свою особисту відповідальність і в інтересах місцевого населення» (Майданник, 2016, с.68). Примітним для обидвох міжнародних актів є те, що у них чітко окреслений суб'єкт, у чиїх інтересах здійснюється місцеве самоврядування: і в Хартії, і в Декларації цим суб'єктом визначається місцеве населення (Майданник, 2018, с.57). На противагу цьому, в українському законодавстві суб'єкт не визначається, хоча сама концепція місцевого самоврядування в Україні на етапі становлення ґрунтувалася на принципах та стандартах, що зазначені у документах. І Хартія, і Декларація схожим чином окреслюють значення місцевого самоврядування, наголошуючи на тому, що «право, обов'язок та реальна здатність органів місцевого самоврядування регламентувати значну частину державних справ і управляти нею, діючи в межах закону, під свою відповідальність і в інтересах місцевого населення» (Майданник, 2016, с.68).

Важливо наголосити і на відмінностях, що присутні у Хартії та Декларації. Попри те, що обидва міжнародні акти є змістовно подібними, спостерігається відмінність у «характері» деяких формулювань. До прикладу, Стаття 2 Хартії свідчить, що «принцип місцевого самоврядування визнається в національному законодавстві та, у міру можливості, в конституції» (Рада Європи, 1985). Натомість Декларація наголошує, що принцип місцевого самоврядування має бути визнаний у конституції країни — вже в обов'язковому порядку, а не за можливості (Майданник, 2016, с.68). Ймовірно, на подібну різницю формулювань повпливало те, що Декларація ухвалювалася вже після підписання Хартії, а отже, деякі положення були взяті за основу та в подальшому були дещо удосконалені. У деяких працях українських науковців також зазначена відмінність міжнародних актів, яка полягає у тому, що

Декларація втілює радше громадівську теорію місцевого самоврядування, а Хартія зупиняється на імплементації державницької (Майданник, 2018, с.56).

Обидві зазначені теорії належать до списку п'яти основних теорій місцевого самоврядування, серед яких: теорія вільних громад, господарська, громадівська, державницька та теорія муніципального дуалізму. Аби якісно зрозуміти особливість кожної з них, варто зупинитися на класифікації їхніх основних положень. Першою, зазвичай, розглядається теорія вільних громад, що заснована на концепції природного права. Згідно цієї теорії, територіальна громада є незалежною від держави корпорацією, що має повноваження здійснювати публічне врядування через виборні органи, які є автономними від державної влади (Ярошенко, Семигуліна, 2021, с.29). Господарська теорія має схожий погляд на місцеве самоврядування — вона розглядає його суб'єктом, що існує за межами держави. Проте тут присутній акцент на компетенціях, у яких місцеве самоврядування здійснює свою діяльність, у даному випадку, це місцеві громадські та господарські справи (Ярошенко, Семигуліна, 2021, с.30). Фокус на тому, що громада існує за межами держави, а не є її утворенням, знаходить свій відгук у ще одній теорії місцевого самоврядування — громадівській. Ця теорія розглядає територіальний колектив та його органи суб'єктами та джерелами публічної влади, що не належать державі, а натомість утворюють муніципальну владу, яка є самостійною та незалежною (Майданник, 2018, с.56). Ця муніципальна влада, у свою чергу, наділена значною автономією та не має підпорядковуватися державі, а регулятором її діяльності виступає радше закон, а не сам інститут держави.

Проте є й інший погляд на місцеве самоврядування, за якого обсяг повноважень муніципальної влади не є таким автономним — у цьому полягає суть державницької теорії. Ця призма передбачає ідею децентралізації державної влади та делегування частки з функцій та повноважень державної влади громаді (Майданник, 2018, с.56). Тобто, за цієї теорії, органи місцевої влади розглядаються як локальні осередки державного управління, що виконують деякі з загальнодержавних задач із метою забезпечення

ефективного управління та тіснішої взаємодії влади та населення (Ярошенко, Семигуліна, 2021, с.30). Власне, такого погляду і дотримується Хартія, адже вона вбачає ефективність у «здійсненні державних функцій з допомогою недержавних за своєю суттю суб'єктів» — тобто, муніципальної влади (Майданник, 2018, с.56). Попри те, що громадівська та державницька теорії, за своєю суттю, суперечать одна одній, вони сформувавши теоретичну підвалину для ще одного підходу до місцевого самоврядування — теорії муніципального дуалізму. Ця теорія є унікальною у тому, що не визначає місцеве самоврядування категорично автономним або повністю підзвітним державній владі — навпаки, вона акцентує на його подвійній природі. Тобто, частина питань є повноваженням виключно органів врядування на місцях, оскільки це питання локального характеру, а інша частина утворюється з функцій, що були делеговані державою та будуть здійснюватися під її подальшим контролем (Ярошенко, Семигуліна, 2021, с.31). Перевага цієї теорії полягає у тому, що вона одночасно закриває потребу у залученні територіальної громади у процесі публічного врядування, а також запобігає потенційному роздвоєнню влади, адже передбачає якісну взаємодію центральних органів влади із локальними (Ярошенко, Семигуліна, 2021, с.31).

Під час розгляду місцевого самоврядування важливо розуміти, що цей концепт не є статичною та незмінною одиницею. Тож так само як трансформуються підходи до глибинного аналізу місцевого самоврядування, може змінюватися і саме місцеве самоврядування. Цей процес є реорганізацією місцевого самоврядування (*local government reorganization*) та, як зазначає Марлін Бранс у своїй роботі, він був поширеною практикою у європейських країнах післявоєнного періоду (Brans, 1992, с.429). Тогочасна посиленна реорганізація місцевого самоврядування супроводжувалася значною кількістю реформ, що відбувалися на субнаціональному рівні та змін у взаємодії внутрішньополітичних акторів всередині кожної з країн. Причини, які стали підґрунтям до реорганізації, класифікують у три основні парадигми: призма держави загального добробуту (*the welfare state perspective*), призма

урбаністичної та функціональної революції (the urban and functional revolution perspective), а також призма теорій політичної реорганізації (political theories of reorganization) (Brans, 1992, с.430).

Перша призма реорганізації місцевого самоврядування, the welfare state perspective, передбачає, що сам процес реорганізації був спричинений розвитком державного сектору після завершення Другої світової війни. Це, у свою чергу, супроводжувалося перерозподілом повноважень, зміною внутрішньої організації всередині держави та ролі уряду, а також «зростанням самого концепту держави загального добробуту та зміною моделей економічного втручання держави» (Brans, 1992, с.430). Франческо К'єлберг окреслює три фази розвитку держави загального добробуту, кожна з яких супроводжується точковими змінами у структурі місцевого самоврядування (як цитується в Brans, 1992, с.431). Характеристикою першої фази є розширення «social service basket», тобто збільшення обсягу соціального забезпечення, яке після 1945 року стало особливо помітним у аспектах соціального захисту, освіти та охорони здоров'я. Роль місцевого самоврядування тут полягає у імплементації зазначених соціальних програм, що наділяє органи муніципалітетів додатковими обов'язками. Під час другої фази, аспекти соціального розподілу почали тісно переплітатися із політикою розподілу ресурсів (Kjellberg, 1988, с.45 у Brans, 1992, с.432). Відбулася активізація регіональної та ринкової політики, що посприяло структурному та функціональному реформуванню місцевої влади на рівні провінцій та регіонів. Зрештою, економічне регулювання та фінансові реформи набирали обертів, і відбулося «перевантаження державного сектору», який почав потребувати більш активного економічного управління та економічної стабілізації — це і стало третьою фазою розвитку welfare state (Ashford, 1988). Тож в основі welfare state perspective закладений тісний взаємозв'язок між перетворенням управлінської структури місцевого самоврядування та соціально-економічними стратегіями, за яких збільшується державне втручання в економіку.

Призма урбаністичної та функціональної революції пропонує тезу, згідно якої трансформація місцевого самоврядування є наслідком урбанізації та, відповідно, зростання функцій місцевих урядів (Brans, 1992, с.432). На противагу попередній призмі, тут розширення функціоналу органів місцевого самоврядування спричинене не розвитком welfare state, як було у попередній моделі, а реакцією на потреби, що виникли внаслідок стрімкої урбанізації (Sharpe, 1988, с.92). У поточних умовах, відбулося активне заселення у передмістя, що було спричинене стійким економічним зростанням, дешевим громадським транспортом та купівлею автомобілів громадянами (Brans, 1992, с.433). Важливо також зазначити, що загальна тенденція на підвищення ефективності послуг місцевих органів переважно призводила або до об'єднання одиниць місцевого самоврядування у більші адміністративні одиниці, або до координації муніципальні урядів із метою спільного подолання наявних викликів (Leemans, 1970, с.83). Таким чином, призма урбаністичної та функціональної революції демонструє, як розвиток міських агломерацій та масштабування муніципальних функцій спричинили необхідність структурних реформ у сфері місцевого самоврядування. Та, як і у першому випадку, присутня кореляція між динамічними процесами в суспільно-політичному контексті та адміністративним реформуванням.

Третя призма, яка полягає у політичних теоріях реорганізації, пропонує поглянути на процес трансформації місцевого самоврядування із огляду впливу політичних факторів на неї. Відповідно, поштовхом до початку змін у муніципальній структурі є не глобальні зовнішні процеси, а радше політичні інтереси зацікавлених сторін (Sharpe, 1988, с.103). Одним із популярних політичних інструментів, до якого можуть вдаватися актори, є акцент на раціональності і потребі реорганізації муніципалітетів, щоб перейти в обговоренні суспільно-важливого питання у неполітичну площину (Rhodes, 1980, с.573). Це, у свою чергу, може дати можливість уникнути політичних суперечок та забезпечить ширшу підтримку до комплексу реформ, адже кінцева мета буде комунікуватися не як політичний інтерес, а як «єдиний раціональний

варіант, який необхідно втілити в реальність». Водночас, дана призма значним чином обмежує загальний погляд на процес реорганізації місцевого самоврядування. Акцент на політичних інтересах справді дає інформацію про головних політичних акторів процесу, їхніх цілях, цінностях та мотиваціях, а також окреслює, хто має більше впливу. Проте призма не окреслює причини початку процесу реорганізації та обраного вектору її імплементації (O'Leary, 1987, с.193). Тож даний підхід до аналізу трансформації муніципалітетів хоч і є інформативним, проте буде більш корисним у використанні комплексно із однією з призм, що були розглянуті раніше.

Застосовуючи розглянуті теорії місцевого самоврядування та реорганізації місцевого самоврядування до контексту України, доречно буде зазначити, що тут трансформація муніципалітетів відбувалася за характеристиками, що притаманні призмі урбаністичної та функціональної революції. Процес урбанізації в Україні весь час був стрімким — як зазначено в матеріалі *Vox Ukraine*, «уже наприкінці 1990х майже 70% українців жили в містах» (Сологуб, 2022). Відповідно, це сприяло розширенню обов'язків, які припадали на органи місцевого самоврядування, а в подальшому, це стало одним із поштовхів до імплементації реформи децентралізації. З огляду на цю реформу, можна також зазначити, що наразі місцеве самоврядування в Україні тяжіє до теорії муніципального дуалізму, яка поєднує у собі риси громадівської та державницької теорій. Розглянемо детальніше, як саме децентралізація впливає на розвиток та ефективність місцевого самоврядування — і на прикладі України в тому числі.

1.2. Роль децентралізації в місцевому самоврядуванні

Одним із важливих аспектів системи місцевого самоврядування є поняття «децентралізації». Ця практика є дієвим засобом зміцнення демократії та підвищення рівня життя населення через оптимізацію взаємодії центральних органів влади із муніципальними, а також через соціально-економічний розвиток, до якого вона призводить. За своєю суттю, процес децентралізації дає простір для того, щоб відійти від концентрації виключно на державі, але й

звернути увагу на ті аспекти, які можуть залишатися поза фокусом державної політики — до прикладу, приватизація чи відшкодування коштів (Норе, 2000, с.519). Це натомість дозволяє поглянути на органи місцевої влади не лише як на локальні розширення офісів центральної влади, а як окрему структуру у ланцюжку загальнодержавного врядування, що має власну бюрократію, автономні повноваження та функції відмінні від врядування національного рівня (McCarney, 1996 у Норе, 2000, с.519). Важливу особливість місцевого управління підкреслює Джеймс Розенау, наголошуючи на тому, що органи на місцях уособлюють в собі не лише урядову діяльність як інституцій, але й тіснішу взаємодію із приватним сектором, громадянським суспільством, освітою чи сферою охорони здоров'я, що посуває статичну та більш бюрократизовану парадигму, яка притаманна уряду центру (1995). Проте це можливо лише за умови, що орган місцевого самоврядування наділений достатньою кількістю повноважень, щоб мати змогу зберігати цю адаптивність та автономію у своїх діях. Децентралізація є комплексним поняттям, і важливо зупинитися на її розгляді як невід'ємному аспекті місцевого самоврядування, класифікувати її типологію, розглянути явища, до яких вона може призводити, зокрема — процес «глокалізації». Окрім цього, важливо зупинитися і на практичній імплементації цього поняття — реформі децентралізації в Україні.

Помилково буде вважати, що імплементація децентралізації є завжди ідентичною. Аби глибше з'ясувати, що саме передбачає цей процес, необхідно детально розглянути класифікацію поняття. Отож, розрізняють шість типів децентралізації: деконцентрація (deconcentration), делегування (delegation), деволюція (devolution), принцип «згори – донизу» та принцип «знизу – догори» (Норе, 2000, с.521). В рамках деконцентрації відбувається делегування окремих адміністративних функцій з рівня центральних органів на нижчі рівні — муніципалітети. Ця форма не є радикальною, оскільки більшість рішень все далі приймаються на основі узгодження із центром, а обсяг фактичної автономії дій в місцевих органах є достатньо малим (Норе, 2000, с.521). Делегування передбачає передачу конкретних повноважень та рішень організаціям, що

перебувають поза звичною бюрократичною структурою та лише опосередковано контролюються центральною владою — до прикладу, такими є державні компанії чи напівавтономні агенції (Норе, 2000, с.521). Проте навіть за цих умов, центральний уряд має повноваження скасувати прийняті рішення на місцях у будь-який час. Вже значно більший обсяг автономії передбачається у наступному типі децентралізації — деволюції. Вона передбачає надання повноважень місцевим органам влади із повною відповідальністю за прийняття рішень без потреби звертатися до центрального уряду і в контексті фінансових повноважень, і в аспектах втілення точкових програм та проєктів місцевого розвитку (Норе, 2000, с.521). В основі цього типу — дискреційне управління, яке дозволяє муніципалітетам самостійно приймати рішення в межах чітко окреслених компетенцій, вирішувати питання локального характеру та управляти ресурсами, реагуючи на потреби громади. Стосовно приватизації, то цей тип передбачає передачу контролю відповідальності за урядові функції та послуги приватному сектору, а не органам врядування на місцях, як було раніше. До списку можуть входити волонтерські організації чи приватні підприємства, і головна мета у такому підході — змінити монопольний статус державних підприємств та розширити обсяг залучення приватного сектору у надання послуг публічного характеру (Норе, 2000, с.521). Останні два типи децентралізації певним чином відзеркалюють один одного: модель «згори – донизу» передбачає функціонування місцевих урядів «від імені» центрального, яке відбувається під його постійним спостереженням. Рівень автономії місцевого уряду регулюється індивідуально, і від цього вже залежить те, наскільки підзвідним є муніципальний орган національному (Норе, 2000, с.521). Модель «знизу – догори» діє у протилежному напрямку: тут різні рівні центрального уряду виступають нижчим рівнем управління, а джерело дискреційних повноважень поширюється знизу догори, а не згори донизу (Норе, 2000, с.521). Тобто, у цьому випадку, місцевий уряд може впливати на органи національного рівня, комунікуючи їм свої вимоги та очікування.

Аналізуючи процес децентралізації, важливо зупинитися на ще одному терміні, який часто є неминучим у процесі збільшення впливовості місцевих урядів — понятті «глокалізації». Хабібул Хондкер окреслив цей термін як «комбінацію глобалізації та процесів локалізації, що призводять до зміни ландшафту суспільного розвитку» (як цитується у Petryshyn, Serohin, Serohina, 2020, с.191). Тобто, це тривалий процес, за якого глобалізаційні зміни адаптуються на місцях із урахуванням локального контексту. Як підкреслюють автори, децентралізація визначає вектор відповідних реформ загалом, проте їхній зміст, обсяг, послідовність та час імплементації будуть відрізнятися, оскільки це залежить від погляду того, хто впроваджує ці реформи та як, зрештою, адаптує їх (Petryshyn, Serohin, Serohina, 2020, с.192). Відповідно, початок децентралізації та імплементація ідентичного пакету реформ у різних країнах ще жодним чином не означає, що результат буде так само ідентичним, адже все впирається у локальний контекст та особливості місцевого рівня.

Яскравим прикладом глокалізації є реформа децентралізації в Україні, адже тут виникала необхідність імплементувати європейські стандарти місцевого самоврядування, враховуючи необхідне їхнє узгодження із місцевими принципами «асиметричної» унітарності та соціальної демократії (Petryshyn, Serohin, Serohina, 2020, с.193). Автори надають визначення «асиметричній» унітарності як «можливості існування відмінностей у правовому статусі між однорівневими адміністративно-територіальними одиницями» (Petryshyn, Serohin, Serohina, 2020, с.193). У цьому випадку, йде мова про Київ та Севастополь, які визначені Статтею 133 Конституції України як міста, що «мають спеціальний статус, який визначається законами України» (Верховна Рада України, 1996, Стаття 133). Це лише актуалізує потребу аналізу місцевого самоврядування Києва на прикладі Київської міської ради як його основного органу законодавчої влади, що детальніше описано в емпіричному розділі даного дослідження.

Необхідно також зупинитися на детальнішому розгляді процесу запровадження реформи децентралізації в Україні. Це дозволить на

конкретному прикладі побачити, як розглянуті терміни глокалізації, «асиметричної» унітарності, та самої децентралізації застосовувалися у практичному вимірі. Офіційний початок децентралізації в Україні припав на квітень 2014 року, коли Кабінет Міністрів України ухвалив «Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» (далі — Концепція) (Кабінет Міністрів України, 2014). Деякі науковці зазначають, що принцип муніципальної автономії, тобто децентралізації, у деяких країнах використовувався як «противага різним сепаратистським прагненням екстремістських сил» (Олійник, Ребкало, 2021, с.23). Справедливо буде зазначити, що в Україні це стало радше реакцією на сепаратистські прагнення екстремістських сил, адже ухвалення Концепції Кабінетом Міністрів відбулося після анексії АР Крим Російською Федерацією у березні 2014 року та серії проросійських мітингів, що відбувалися того ж місяця у кількох українських містах (Давидов, 2019).

Основним фокусом першого етапу децентралізації в Україні (2014-2019 роки) стало зміцнення інституційних та фінансових можливостей для надання публічних послуг згідно принципу субсидіарності (Умланд, Романова, 2021, с.45). Тобто, розпочалися процеси адміністративної та фінансової децентралізації. Принцип субсидіарності є ключовим чинником децентралізаційного процесу, адже він визначає критерії перерозподілу влади між різними рівнями державного управління (Petryshyn, Serohin, Serohina, 2020, с.196). Згідно принципу, повноваження передаються на той рівень управління, який є найближчим до громадян та може найбільш ефективно забезпечити надання необхідних послуг. Одним з ключових результатів першого етапу децентралізаційної реформи став процес добровільного об'єднання територіальних громад, внаслідок якого було утворено 982 об'єднані територіальні громади (ОТГ), що посприяло підвищенню мужмуніципальної консолідації (Верхована Рада України, 2015). Новостворені ОТГ також одержали можливість брати на себе повноваження у контексті надання публічних послуг, що і передбачалося у Концепції (Умланд, Романова, 2021,

с.45). Важливо також зазначити, що збільшився і розмір місцевих бюджетів: 68,4 млрд грн у 2014 році зросли до 275 млрд грн у 2019 році (Децентралізація в Україні, 2022). Водночас, попри те, що перший етап запровадження реформи створив законодавчу базу для подальшого розвитку децентралізації та покращив стан фінансового забезпечення локальних громад, виникали й складнощі, що були пов'язані із обмеженою координацією процесів ухвалення рішень між різними регіонами (Умланд, Романова, 2021, с.47).

Згідно Концепції, другий етап реформи децентралізації передбачався у 2015-2017 роках, проте фактично він відбувся у 2020-2021 роках (Кабінет Міністрів України, 2014, с.11). Згідно положень документу, що був ухвалений Кабінетом Міністрів, вже другий етап реформи передбачав уніфікацію та стандартизацію надання публічних послуг, інституційну реорганізацію органів місцевого самоврядування, проведення виборів за новою системою та удосконалення аспекту планування території громад (Концепція, 2014, с.11). Результати цього етапу також є вдалими, адже у липні 2020 року Верховна Рада України ухвалила Постанову про утворення та ліквідацію районів (Верховна Рада України, 2020а). Внаслідок її запровадження було ліквідовано 490 районів, і наразі адміністративно-територіальна мапа України складається із 136 одиниць такого типу. Головна причина такого рішення криється у відповідності вимогам та європейським стандартам, про що йдеться у пояснювальній записці до проекту Постанови (2020а). Окрім цього, були внесені зміни до виборчого законодавства, і вже у жовтні 2020 року місцеві вибори в Україні вперше пройшли за пропорційною виборчою системою з відкритими списками (ОПОРА, 2020). Одним із завершальних кроків реформи стало ухвалення Закону, який регулює правонаступництво при утворенні органів влади у нових громадах та районах, а також розмежовує повноваження влади районів та рад з фінансування закладів охорони здоров'я, освіти, культури та спорту (Верховна Рада України, 2020б та Тищук, 2020).

Попри те, що реформа децентралізації в Україні зустрічалася зі складнощами на початку своєї реалізації та мала певні недоліки, важливо зазначити, що вона

стала одним із ключових чинників зміцнення інституційної автономії та фінансової спроможності місцевого самоврядування. Розширення повноважень органів муніципальної влади дозволило підвищити ефективність розвитку громад, покращити якість надання публічних послуг на місцях, а також дати змогу оперативно реагувати на ситуації надзвичайного характеру. Навіть у контексті повномасштабного вторгнення Росії, рівень адаптивності громад, що розглядався у вже згаданому дослідженні KSE Institute, був таким високим завдяки реформі децентралізації та збільшенню обсягу повноважень в органів місцевого самоврядування протягом останніх кількох років.

Вочевидь, продовження реформи децентралізації в Україні зазнало складнощів після 24 лютого 2022 року, проте це не означає, що вона припинилася. Навпаки — у березні 2024 року Уряд затвердив Дорожню карту децентралізації, за якою окреслюються подальші кроки для реалізації реформи на період 2024-2027 років з урахуванням викликів воєнного часу (Васьків, 2024). У відповідному ухваленому розпорядженні зазначено, що ключовими кроками для становлення спроможних громад є: зміна законодавства, підвищення інституційної та фінансової спроможності органів місцевого самоврядування, а також розбудова місцевої демократії (Кабінет Міністрів України, 2024). Окрема увага приділяється відновленню діяльності органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади на деокупованих територіях — цей пункт планують реалізувати вже у червні 2024 року (Кабінет Міністрів України, 2024). Свій внесок у теоретичне підґрунтя реформи децентралізації в Україні під час воєнного стану зробила і Асоціація міст України, яка об'єднує органи місцевого самоврядування по всій країні. 1 квітня 2024 року Голова Асоціації міст України та Київський міський голова Віталій Кличко представив «Концепцію Відновлення Місцевого Самоврядування України» (Далі — Концепція Відновлення), яка ставить собі за мету «визначення стратегічного бачення відновленого на всій території України місцевого самоврядування» (Асоціація міст України, 2024, с.2). В основі принципів, що викладені у Концепції Відновлення, знову-таки, «Європейська

Хартія Місцевого Самоврядування» та її ключові положення. Документ також посилається на звіти Європейської Комісії від червня 2022 року та листопада 2023 року, де були визначені завдання необхідні для подальшого виконання в рамках реформи децентралізації (Асоціація міст України, 2024, с.1-2).

Як і Концепція, яку кількома місяцями раніше ухвалив Кабінет Міністрів, Концепція Відновлення також має реалізуватися у два етапи. Проте на відміну від раніше згаданого плану дій, тут часові рамки є менш чіткими: «на шляху до нашої Перемоги, до повного звільнення всієї території України» як перший етап та «протягом десяти років після нашої Перемоги» як другий відповідно (Асоціація міст України, 2024, с.7). Подібне формулювання є очікуваним, враховуючи те, що Концепція Відновлення несе радше рекомендаційний характер, що лише задає потенційний вектор руху у напрямку децентралізації. Проте відсутність будь-якої конкретики переносить цей документ у площину номінального, аніж такого, що має цінні рекомендації. Серед дій, які пропонує Концепція відновлення: повна імплементація принципу субсидіарності, обмежений обсяг адміністративного нагляду за діяльністю органів місцевого самоврядування та створення для працівників органів місцевого самоврядування можливості професійної підготовки, винагороди та просування по службі (Асоціація міст України, 2024, с.2). Цим крокам бракує деталізації, аби чіткіше розуміти, що саме пропонується — до прикладу, наразі невідомо, якою є повна імплементація принципу субсидіарності у розумінні авторів. Концепція, що була підтримана урядом, має чіткі кроки із термінами реалізації та конкретно зазначеними структурами, що відповідальні за їхню імплементацію. Концепція Відновлення цього не має, проте сам документ робить цінний внесок у розвиток децентралізації в Україні, адже окремі положення можуть за потреби використовуватися як основа для законодавчих ініціатив.

Підсумовуючи, поняття «децентралізації» є справді важливим аспектом у процесі обговорення місцевого самоврядування. Окрім того, що вона дає муніципальним органам нагоду стати більш самостійними, вона сприяє й

неминучій потребі адаптації глобального контексту до локальних потреб, чим і є глокалізація. Проектуючи типологію децентралізації на контекст України, можемо зазначити, що тут найбільш характерною є модель деволюції, яка передбачає більший обсяг автономії у місцевих органів та їхню повну відповідальність за прийняття рішень. Якраз в рамках реформи децентралізації в Україні, органи врядування на місцях почали мати більше повноважень, і не мають потреби звітуватися у більшості запитань із національним урядом, що лише доводить раніше наведену тезу про суголосність деволюції із контекстом України.

Розгляд теоретичного підґрунтя концепту місцевого самоврядування як аспекту демократичного суспільства, його основних форм, положень та теорій, дозволив детальніше заглибитися у розуміння механізмів та викликів, із якими стикаються місцеві органи влади у процесі набуття більшої кількості повноважень та спроб співіснування із зовнішніми факторами, як було продемонстровано у теоріях реорганізації місцевого самоврядування. Окрім цього, це посприяло проведенню причинно-наслідкових зв'язків між децентралізаційними процесами та забезпеченням ефективного управління на локальних рівнях.

2. ІДЕОЛОГІЧНІ ПОЗИЦІЇ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ У КИЇВСЬКІЙ МІСЬКІЙ РАДІ ІХ СКЛИКАННЯ

2.1. Особливості місцевих виборів 2020 року у Києві

Як було зазначено раніше, однією зі складових реформи децентралізації в Україні стало внесення змін до Виборчого кодексу України та деяких законів, що стосуються процедури виборів (Черетун, 2020). Вже 25 жовтня 2020 року мали відбутися вибори місцевого рівня із урахуванням нововведень. Задля того, щоб якісно перейти до аналізу фокусів політичних партій, що увійшли до складу Київської міської ради ІХ скликання, необхідно зануритися у контекст виборів 2020 року: які зміни передбачалися у процедурі виборів та із чим Київ «заходив» у нову каденцію ради.

Зміни до виборчого процесу були закріплені у законодавстві за три місяці до самого проведення виборів, що, згідно звіту Громадянської мережі ОПОРА, «створило перешкоди для належного інформування громадян та підготовки до кампанії політичних партій і кандидатів» (Клюжев та ін., 2020, с.18). Самі зміни пропонувалися законопроектом №3485, і одне з основних нововведень — зниження межі для партійної системи на виборах до ради з 90 тисяч до 10 тисяч виборців (Черетун, 2020). Тобто, якщо у населеному пункті проживає більше 10 тисяч мешканців, то вибори здійснюються за системою відкритих партійних списків, а не за мажоритарною, як це було раніше за такої ж кількості населення. Для тих населених пунктів, де кількість осіб менша за 10 тисяч, процедура виборів здійснюється, як і до цього, за мажоритарною системою відносної більшості (Клюжев та ін., 2020, с.15). З одного боку, ця зміна дозволила зробити крок назустріч подоланню підкупу виборців та зловживання адміністративним ресурсом, що превалює за мажоритарної виборчої системи, з іншого — унеможливила процедуру самовисування, що «суперечило міжнародним стандартам демократичних виборів» (Клюжев та ін., 2020, с.16). Виборчий поріг для проходження політичних партій до місцевого уряду залишився п'ятивідсотковим, як і було в попередніх роках (Квіцінська та ін., 2020). Відповідно до нової виборчої системи, зазнала змін і механіка

голосування на місцевих виборах. Як і раніше, на бюлетені необхідно було обрати партію, проте також потрібно було вписати і номер кандидата зі списку партії, за якого виборець віддає голос (Баркар, 2020). Якщо конкретний кандидат одержував щонайменше 25% виборчої квоти, він опинявся на початку партійного списку (Черетун, 2020). Якщо ж виборець не вказував окремо номер кандидата, якого підтримує, то враховувався лише його голос за політичну силу, а черговість кандидатів залишалася такою ж, як і визначила партія. Важливо зазначити, що за таких умов посилюється «ефект закритих списків», оскільки кандидати жодним чином не просуваються виборчими списками вгору, якщо за них окремо не голосують (Ключев та ін., 2020, с.17). Іншою важливою зміною на місцевих виборах 2020 року було застосування 40% гендерної квоти, згідно якої у кожній п'ятірці кандидатів мали бути присутні представники кожної статі (Марценюк, Тишко, 2021). Попри те, що деякі жінки в подальшому знялися з участі у місцевих виборах, а випадки сексизму у повідомленнях від ЗМІ не зникли, запровадження гендерної квоти стало важливим кроком у подоланні жінками перепон у тому, щоб брати участь у місцевих виборах (Марценюк, Тишко, 2021).

Нововведення на місцевих виборах 2020 року сформували розуміння необхідної відсоткової підтримки політичної партії та кандидатів для їхнього входження у Київську міську раду. Наразі ж необхідно сконцентруватися на пріоритетах публічного управління столицею, які потребували розвитку після попередньої каденції муніципального органу Києва. Громадська організація «Центр спільних дій» напередодні місцевих виборів сформувала аналітичний огляд, який продемонстрував, наскільки ефективно найбільші міста країни вирішували проблеми громадськості (Квіцінська та ін., 2020, с.3). Дослідження концентрувалося на семи сферах, серед яких: соціальна сфера, екологія, бюджет участі, дорога та транспортна інфраструктура, освіта, охорона здоров'я та житлово-комунальне господарство (Квіцінська та ін., 2020, с.3). Як було згадано раніше, внаслідок реформи децентралізації, повноваження органів місцевого самоврядування значно збільшилися. Відповідно, фінансування

зазначених сфер та розподіл коштів всередині них — нині прерогатива органів влади на місцях, а не національного уряду. Згідно дослідження Центру спільних дій, попередня каденція Київської міської ради протягом 2017-2019 років найбільше коштів виділяла на сферу охорони здоров'я, транспорту та дорожньої інфраструктури, а також освіти (Квіцінська та ін., 2020, с.13). У сфері соціального захисту столиця опинилася серед міст, які виділяють найменше коштів, якщо рахувати пропорційно обсягу їхніх бюджетів (Квіцінська та ін., 2020, с.13). Критична ситуація також була і з охороною довкілля: попри те, що столиця у 2019 році увійшла до числа міст і з найбільш забрудненим повітрям, на цю сферу муніципальна влада виділяла найменше коштів (Квіцінська та ін., 2020, с.14 і с.27). Окрім цього, проблемою є й рівень забруднення ґрунтів у Києві шкідливими промисловими токсикантами, що також не усувалося належним чином (Квіцінська та ін., 2020, с.31). Обсяги фінансування тієї чи іншої категорії яскраво демонструють пріоритети тогочасних органів місцевого самоврядування: відповідно, фокусами Київської міської ради VIII скликання у 2017-2019 роках були освіта, охорона здоров'я, а також транспорт та дорожня інфраструктура. Водночас, у менших обсягах фінансувалися сфери соціального захисту та житлово-комунального господарства, а найменшу частку склали охорона довкілля та громадський бюджет (Квіцінська та ін., 2020, с.14). Розподіл місцевого бюджету, якого варто прагнути — такий, що фінансує критичні напрямки потреб суспільства пропорційно і оперативно реагує на поточні виклики як, до прикладу, із рівнем забрудненості повітря Києва у 2019 році. Адже обсяг фінансування сфери хоч і окреслює пріоритети влади, проте не гарантує якість впровадження політик, що свідчить про недостатню ефективність в оперуванні коштами місцевого бюджету (Квіцінська та ін., 2020, с.12). Водночас, розглянутий аналітичний огляд яскраво підсвітив потреби Києва на порозі місцевих виборів 2020 року, які можна узагальнити в кількох основних аспектах: 1) збільшення фінансування у тих сферах, на яких найменше фокусувалося попереднє скликання Київської міської ради; 2) спроба пропорційного фінансування

різних векторів публічної політики; 3) утримання сфер, на яких фокусувалося попереднє скликання, на належному рівні, щоб запобігти їхньому занепаду.

Відповідно, якщо збільшення фінансування у сферах, на яких найменше фокусувалося VIII скликання Київської міської ради, є важливою потребою громадськості, можна припустити, що популярністю електорату будуть користуватися ті політичні сили, що зроблять акцент на їхньому послідовному впровадженні. Окрім цього, здобути підтримку можуть й ті партії, які у передвиборній програмі запропонують зміну застарілому підходу до здійснення місцевої політики, оскільки контекст Києва 2017-2019 років, якраз-таки, підсвітив таку потребу.

2.2. Аналіз передвиборчих програм політичних партій

Із метою перевірки, чи справді популярністю електорату користувалися саме ті політичні сили, що звертали увагу на сфери, які були окреслені як потреби громадськості Києва у 2017-2019 роках, ми здійснили якісний контент-аналіз передвиборчих програм політичних партій, що увійшли до складу Київради ІХ скликання. Згідно результатів місцевих виборів 2020 року, цими партіями стали: «Європейська солідарність», УДАР, «Єдність», «Слуга народу», ВО «Батьківщина», ОПЗЖ та «Голос» (Костюк, 2020). Для здійснення контент-аналізу були взяті передвиборчі програми національного рівня, оскільки ці документи є більш наближеними до відображення партійних ідеологій, на відміну від передвиборчих програм місцевих рівнів, де вони могли бути або штучно адаптовані до локального контексту, або могли не публікуватися зовсім. До того ж, передвиборчі програми національного рівня є першим комунікаційним виходом партії протягом нового виборчого циклу, що дало змогу зафіксувати її вектори та фокуси на самому початку.

Якісний контент-аналіз як основний метод дослідження, дозволив сфокусуватися на інтерпретації основних наративів політичної партії, а також надав простір для трактування емоційного забарвлення, що заховане у повідомленнях передвиборчих програм (Маспагара, 2018, с.10). Із метою здійснення якісного контент-аналізу передвиборчих програм політичних

партій, що були обрані до Київради ІХ скликання, для кодування були виокремлені категорії політик різного спрямування: 1) освіта; 2) охорона здоров'я; 3) транспортна інфраструктура; 4) екологія; 5) житлово-комунальне господарство; 6) соціальний захист. Усі ці категорії зустрічалися у раніше згаданому дослідженні Центру спільних дій та були окреслені як основні сфери, що є важливими громадськості. Сфера громадського бюджету не увійшла у категорії якісного контент-аналізу, оскільки є аспектом місцевого бюджету, що є нерелевантним на даному етапі дослідження. Окрім цього, були виокремлені ще три додаткові категорії, які дозволили проінтерпретувати наративи передвиборчих програм. Цими категоріями стали: «критика попередньої влади», аби відслідкувати, які політичні сили під час своєї виборчої кампанії обрали стратегію критики попередніх владних органів із метою привернення уваги електорату; «вектор зовнішньої політики», як категорія, яка дозволила розглянути, на чому фокусується політична партія у сфері зовнішньої політики; «децентралізація», аби дослідити, чи має намір політична сила продовжувати впровадження реформи децентралізації в Україні. Таким чином, було виокремлено 9 категорій для якісного контент-аналізу. Кожну з передвиборчих програм, що була опублікована на сайтах політичних сил або у вільному доступі, було проаналізовано на предмет наявності даних категорій. Результати дослідження подаватимуться за черговістю того, яка з політичних сил набрала найбільше голосів на місцевих виборах 2020 року у Києві. Повні цитати з програм політичних партій відображені у Додатку 1 у відповідних таблицях.

Першою партією є «Європейська солідарність», яка у столиці отримала 20,52% підтримки виборців (Костюк, 2020). Передвиборча програма політичної партії була затверджена у 2019 році та містить у собі 7 з 9 зазначених категорій. У контексті децентралізації, партія робить акцент на «сильних самоврядних громадах» як «базовому елементі солідарного громадянського суспільства, яке ми будуємо» (Європейська солідарність, 2019, с.5). Окрім цього, зазначається намір про завершення реформи децентралізації до «остаточного формування спроможних об'єднаних територіальних громад» (Європейська солідарність,

2019, с.14). Головним фокусом передвиборчої програми є євроінтеграційний та північноатлантичний вектори зовнішньої політики: «Пріоритетом партії є дієві кроки, спрямовані на ефективну європейську та євроатлантичну інтеграцію, кінцевою метою якої має стати набуття Україною повноправного членства у НАТО та ЄС» (Європейська солідарність, 2019, с.5). Політична партія також концентрується на політиках екології, пропонуючи «розвиток альтернативних джерел енергозабезпечення» та перехід на Скандинавську модель еко-політики, яка «передбачає збереження та відновлення великих екосистем», що є в Україні (Європейська солідарність, 2019, с.17). У категорії соціального захисту партія зазначає, що «система соціального захисту має відображати запит суспільства на соціальну справедливість та подолання бідності як внутрішнього ворога розвитку держави» (Європейська солідарність, 2019, с.18). Також пропонуються шляхи подолання бідності, поступове завершення пенсійної реформи та утворення «трирівневої» системи пенсійного забезпечення (Європейська солідарність, 2019, с.18). Політична сила звертає увагу у своїй передвиборчій програмі і на охорону здоров'я, роблячи акцент на продовженні медичної реформи та перехід на систему обов'язкового медичного страхування, що допоможе залучити фінансування у сферу охорони здоров'я (Європейська солідарність, 2019, с.18). У порівнянні менший акцент партія робить на категорії «житлово-комунальне господарство», пропонуючи «створення ринку управління житлом», «підвищення якості надання послуг» та «організацію особистої співучасті громадян в управлінні колективним господарством» (Європейська солідарність, 2019, с.19). Найбільша частка пропозицій передвиборчої програми стосується категорії «освіта» — «Європейська солідарність» пропагує імплементацію концепції Нової української школи, розвиток інклюзивної освіти та перехід української освіти на західні стандарти (Європейська солідарність, 2019, с.22). Важливо зазначити, що передвиборча програма партії «Європейська солідарність» є структурованою та послідовною і пропонує не лише «вектор реформи», а і потенційні кроки для її імплементації. Те, що вирізняє цю програму з-поміж інших — чітке окреслення партійної

ідеології та цінностей, чого не було відображено в інших програмах. Політична партія не концентрувалася на категорії «транспорт» та «критика попередньої влади», що можна обґрунтувати тим, що протягом попередньої каденції партія «Європейська солідарність» була основною політичною силою і на національному, і на місцевих рівнях. Натомість у програмі додані досягнення за період попередньої каденції, які були затверджені у 2015 році (Європейська солідарність, 2019, с.6).

На другому місці за кількістю голосів від виборців, партія Київського міського голови Віталія Кличка — Український Демократичний Альянс за Реформи (далі — УДАР), яка отримала 19,98% підтримки киян (Костюк, 2020). У передвиборчій програмі політичної партії зустрічаються 6 категорій із 9, що розглядаються у дослідженні. Примітно те, що початок передвиборчої програми супроводжується критикою попередньої влади: «Некомпетентність стала трендом. Хайп замінив стратегію. Емоція та акторська гра політиків стали важливіші, аніж відданість справі та відповідальність» (УДАР, 2021). Політична партія, окрім інших сфер політики, приділяє увагу ще п'яти категоріям: соціальна сфера, екологія, освіта, децентралізація та вектор зовнішньої політики. Усі ідеї розвитку подані достатньо лаконічно — політична сила не концентрувалася на конкретних кроках імплементації запропонованих політик. До прикладу, у соціальній сфері партія УДАР зазначає: «Україна перестане бути донором мізків і професійних кадрів для ЄС, США та інших багатих країн», а також «Україна стане країною, де не страшно зустрічати старість» (УДАР, 2021). Тобто, наразі немає конкретної пропозиції по впровадженню тієї чи іншої реформи, пропонуються радше загальні поняття, що є частиною опису вже кінцевого результату. Екологічний напрямок партія зачіпає поверхнево, згадуючи його лише один раз: «Сильна країна — це країна здорових людей, це країна з чистим і безпечним довкіллям. Україна має дотримуватися Європейського зеленого курсу в унісон з іншими державами Європи» (УДАР, 2021). Щодо освіти, то тут політична сила обирає для себе центральним твердженням про те, що освічені громадяни є головним багатством

країни, пропонуючи будувати систему освіти на світових зразках та мати розвиток науки одним із ключових пріоритетів (УДАР, 2021). Як і «Європейська солідарність», партія УДАР концентрується на продовженні децентралізації та використовує риторику «спроможних громад» як таких, що є достатньо розвиненими у контексті місцевого самоврядування (УДАР, 2021). Категорія вектору зовнішньої політики у партії УДАР також супроводжується курсом на євроінтеграцію та вступ до Північно-Атлантичного альянсу — «Ми виходимо з того, що вступ в ЄС та НАТО — це безальтернативний шлях для України» (УДАР, 2021). Натомість у передвиборчій програмі немає згадок, що стосуються сфери охорони здоров'я, житлово-комунального господарства та транспортної інфраструктури. Проте виділяється у програмі те, що партія концентрується на особі свого лідера Віталія Кличка, називаючи його «сильним лідером», який був із громадянами і під час Революції Гідності, і під час пандемії (УДАР, 2021). Політична сила також багато апелює до здобутків, які були досягнуті у період їхньої присутності у Верховній раді VII скликання після об'єднання з Блоком Петра Порошенка «Солідарність» (Латиш, Ставнійчук, 2020).

На третьому місці за кількістю голосів — партія «Єдність» Олександра Омельченка, яка має 8,74%. Проте у публічному доступі та у каналах комунікації партії немає її передвиборчої програми на вибори 2020 року, що ускладнює аналіз ідеологічних векторів «Єдності». У матеріалі Руху ЧЕСНО присутній коментар колишнього очільника партії «Єдність» та Київського міського голови у 1999-2006 роках Олександра Омельченка, де він зазначив: «Ідеологія партії — в єдності й тільки в єдності. Сила, воля, перемога, мир» (Латиш, 2020).

На місцевих виборах 2020 року до Київської міської ради IX скликання увійшла й проросійська партія «Опозиційна платформа — за життя» (далі — ОПЗЖ), набравши 7,81% (Костюк, 2020). У вересні 2022 Служба безпеки України посприяла остаточній забороні діяльності партії, що було пов'язано із завданням шкоди державним інтересам України та ретрансляцією позиції

країни-агресора щодо України (Служба безпеки України, 2022). Проте оскільки партія до своєї заборони понад два роки засідала у Київській міській раді та мала вплив на прийняття рішень, необхідно розглянути і її передвиборчу програму. Сайт ОПЗЖ наразі недоступний до перегляду, проте його було відновлено за допомогою сервісу архівування вебсайтів, що дозволило переглянути передвиборчу програму станом на 26 грудня 2020 року. Передвиборча програма забороненої партії розпочинається емоційно забарвленою риторикою із критикою попередньої влади: «П'ять років влада систематично порушувала права і обмежувала свободи мільйонів українських громадян. Політика мовних заборон та утисків, втручання влади у справи релігійних громад розколювали українське суспільство, і принижували честь та гідність людей» (Опозиційна платформа — за життя, 2020). Партія ставить собі за мету припинити «політику дискримінації, ксенофобії та радикалізму» (Опозиційна платформа — за життя, 2020). Окрім критики, передвиборча програма партії покриває ще 3 категорії з 9, які розглядаються в рамках аналізу: освіта, охорона здоров'я та вектор зовнішньої політики. У контексті освіти, політична сила відстоює ідею «стимулювання приватних навчальних закладів» та можливості навчання «рідною мовою», що, вочевидь, має на увазі і російську (Опозиційна платформа — за життя, 2020). У сфері охорони здоров'я ОПЗЖ підтримує ідею переходу до страхової медицини та відновлення доступної медицини у всіх територіальних громадах, в залежності від місця їхнього розташування (Опозиційна платформа — за життя, 2020). Примітно те, що партія також не дає жодних кроків по імплементації цих ідей, а радше просто їх перелічує. В ОПЗЖ також присутній вектор зовнішньої політики — щоправда, у цьому випадку він спрямований не на зближення із Європейським Союзом та Північно-Атлантичним альянсом, а із Росією та країнами СНД. Більш того, партія пропонує «забезпечення активного нейтралітету України у військово-політичній сфері та неучасть у будь-яких військово-політичних союзах» (Опозиційна платформа — за життя, 2020).

Партія «Батьківщина» отримала у столиці 7,49% підтримки виборців, і опинилася на п'ятому місці за кількістю одержаних мандатів серед політичних партій, що увійшли до Київської міської ради IX скликання (Костюк, 2020). Передвиборча програма є досить короткою та складається лише з чотирьох сторінок, що відображають 5 з 9 категорій, які ми розглядали у дослідженні. Першою категорією є вектор зовнішньої політики і, схоже до випадків партій УДАР та «Європейська солідарність», тут мається на увазі вхід у склад ЄС та НАТО. Найбільший акцент політична сила робить на сфері соціального захисту, де вона пропонує європейським рівень заробітної плати, доступне житло та підтримку сімей із дітьми (Батьківщина, 2019). Примітно також те, що партія фокусується на проведенні комплексної пенсійної реформи: «Ми запровадимо персоніфіковану пенсійну систему», «Пенсійні збереження будуть щорічно індексуватись», тощо (Батьківщина, 2019). Ймовірно, таким чином політична партія намагається привернути увагу якомога більшої кількості свого електорату, який найбільше орієнтується на впровадження соціальної політики. Житлово-комунальне господарство та екологія є тими категоріями, які передвиборча програма зачіпає радше поверхнево. Пропонується зниження ціни на газ у два рази, а також запровадження умов для розвитку відновлювальної енергетики (Батьківщина, 2019). Знову-таки, конкретних кроків по імплементації жодного із зазначених пунктів у передвиборчій програмі, немає. «Батьківщина» також звертає увагу на сфері освіти, називаючи її «головним пріоритетом Нового Курсу» (2019). Партія зазначає, що «закон гарантуватиме безоплатну освіту, від початкової до вищої» та підняття заробітних плат освітянам протягом п'яти років (Батьківщина, 2019). У сфері охорони здоров'я політична сила обіцяє обов'язкове медичне страхування, повернення права викликати лікаря додому та функціонування фельдшерсько-акушерських пунктів у селах (Батьківщина, 2019). Окрім цього, передвиборчу програму відрізняє від інших наявність хронологічного терміну по реалізації зазначених у програмі реформ. Згідно тверджень партії, «перший етап

невідкладних дій програми «Новий Курс» буде реалізовано за перші 100 днів після парламентських виборів» (Батьківщина, 2019, с.4).

Партія «Слуга народу», як і партія «Батьківщина», отримала у Київській міській раді 12 мандатів — на місцевих виборах партія одержала 7,53% (Костюк, 2020). Передвиборча програма політичної сили містить у собі усі 9 категорій, які розглядаються в рамках цього аналізу. Водночас, обсяг програми є відносно невеликим, і одразу помітно, що кожна із запропонованих політик чи ідей відображається у формі коротких тез, що не несуть за собою практичні кроки. Більшість пунктів адресуються читачеві у першій особі множини майбутнього часу: «оновимо», «запровадимо», «знищимо», «створимо». Вочевидь, цей мовленнєвий прийом використовується із метою одержання більшої легітимності та рішучості в очах електорату. У передвиборчій програмі також присутня критика попередньої влади: «Стара політична система, система корупції, брехні та свавілля, не хоче й не здатна змінитися» (Слуга народу, 2024). Вектор зовнішньої політики, децентралізація та категорія житлово-комунального господарства є схожими до передвиборчих обіцянок інших партій — «децентралізація відповідно до європейських норм», курс на ЄС та НАТО та «оптимізація житлово-комунальних тарифів» (Слуга народу, 2024). Примітним є нововведення у сфері соціального захисту, за якого партія пропонує запровадити «економічний паспорт українця», який дозволить дітям отримати частку від експлуатації природних ресурсів на індивідуальні рахунки (Слуга народу, 2024). Така ідея, окрім того, що відчувається недосяжною у реалізації, не супроводжується жодним поясненням користі від імплементації такого рішення. Категорія транспортної інфраструктури супроводжується передвиборчими обіцянками стосовно контролю якості будівництва та ремонту доріг, у той час як сфера екології пропонує запровадження електронного маркування дерев та кримінальної відповідальності за вирубку лісів (Слуга народу, 2024). Примітно те, що у сфері освіти, як і в партії «Батьківщина», передбачена мінімальна заробітня плата педагогів у розмірі трьох мінімальних, а охорона здоров'я передбачає запровадження обов'язкового медичного

страхування (Слуга народу, 2024). Водночас, є особливість у тому, що політична партія пропонує переведення усієї медичної документації в електронний формат, що є важливим кроком у сфері діджиталізації. Передвиборча програма політичної партії помітно побудована на антитезі до попередньої влади — пропонується тотальний перезапуск усіх сфер державної політики, включно із місцевим самоврядуванням. Навіть у випадках, де була змога зазначити, що відбуватиметься продовження якоїсь із практик попереднього уряду, цього також не робили — як, до прикладу, у випадку із децентралізацією. Як ми вже розглядали раніше, реформа розпочалася в Україні ще у 2014 році, проте партія «Слуга народу» зупинилася на формулюванні про те, що децентралізація ще буде імплементована у майбутньому.

Політична партія «Голос» на місцевих виборах 2020 року у Києві отримала 5,97% підтримки виборців, що означало 8 мандатів у складі Київської міської ради. Попри те, що передвиборча програма партії охоплює лише 5 з 9 категорій, обсяг їхнього наповнення є чи не найбільшим з-поміж усіх політичних партій. «Голос» розпочинає свою програму із критики попередньої влади, концентруючись на недовірі українців до неї: «Не вірять політикам, які обіцяють золоті гори, будують красиві вітрини і ховають за ними свої амбіції та схеми» (Голос, 2019, с.1). Політична сила робить вагомий акцент на комплексному реформуванні сфери освіти, що включає в себе: рівний доступ дітей до якісної освіти, електронні системи рейтингування, викорінення академічної недоброчесності, гнучкі підходи до фінансування науки, а також входження України до європейського дослідницького простору (Голос, 2019, с.15). Конкретні кроки до імплементации пропонуються лише в деяких пунктах, більший акцент партія робить на відображенні кінцевого результату — «школа стане інклюзивною» (Голос, 2019, с.14). Категорія соціального захисту передбачає ефективне використання коштів із урахуванням потреб громадян, а також: адресна соціальна допомога, накопичувальна система пенсійного забезпечення, система коонтролю за міжнародним усиновленням та прозорий

реєстр отримувачів соціальної допомоги (Голос, 2019, с.16). Частина із пропозицій, що відображені у цій програмі, не зустрічалися у попередніх партій, що свідчить про комплексне стратегування політик саме у цих сферах. У категорії охорони здоров'я партія «Голос» також вирішила вдатися до цифровізації — запуск системи eHealth, яка слугуватиме електронним кабінетом пацієнта (2019, с.14). Окрім цього, партія має намір працювати над встановленням довіри між пацієнтами та лікарями, а також збільшенням обсягу державного фінансування ліків (Голос, 2019, с.14). У векторі зовнішньої політики політична сила є солідарною із партіями, що обрали євроінтеграційний та північно-атлантичний вектори.

Місцеві вибори 2020 року стали простором для випробування нової виборчої системи в Україні — пропорційної системи з відкритими списками. У аспектах подолання підкупу виборців із зловживанням адміністративним ресурсом та можливістю кандидатів рухатися вгору за партійним списком, виборча система є позитивним нововведенням. Водночас, недоліком стало те, що імплементація змін до Виборчого кодексу розпочалася занадто пізно — за кілька місяців до початку виборів. Як продемонструвало дослідження Центру Спільних Дій, попередня каденція Київської міської ради ігнорувала деякі важливі сфери життя громадськості. Тож необхідно було, щоб нові політичні сили, які «зайдуть у нове скликання, запропонували нові підходи до здійснення врядування».

За результатами якісного контент-аналізу передвиборчих програм політичних партій, що пройшли до складу Київської міської ради ІХ скликання, не усі політичні партії звертають увагу пропорційно на зазначені сфері життя — виключенням є партія «Слуга народу», яка запропонувала ідеї у кожній зі сфер, хоч і без жодних кроків до імплементації. Партії «Голос» та «Європейська солідарність» детально сконцентрувалися на категоріях, які превалювали у їхніх програмах, пропонуючи механізми дій по їх впровадженню. Натомість партії ОПЗЖ та УДАР обрали тактику посиленої критики попередньої політичної влади, щоб продемонструвати свою інакшість

у підходах. Важливо зазначити, що більшість партій справді звернули увагу на ті сфери, які стали потребами за попередньої каденції — соціальна сфера, екологія та, у деяких випадках, житлово-комунальне господарство. Це доводить, що партії у побудові політичних програм, попри популістичні обіцянки, можуть прислухатися до актуальних потреб громадян.

Саме ж проведення місцевих виборів у 2020 році за новим Виборчим кодексом дало змогу частково подолати зловживання адміністративним ресурсом та підкуп виборців, що партії використовували за мажоритарної системи як спосіб залучити електорат. Відповідно, у цьому випадку партії мали покладатися більше на свою передвиборчу кампанію, рекламу та обіцянки. Тож ймовірно, таке реагування на потреби громадян у критичних сферах забезпечення життєдіяльності міста є одним з кроків підвищити популярність своєї політичної сили серед виборців. Детальніше те, чи дотримувалися політичні сили своїх декларованих раніше ідеологічних позицій і на практиці, зможе продемонструвати детальніший огляд їхньої взаємодії під час прийняття рішень у сесійній залі.

3. ВЗАЄМОДІЯ ДЕПУТАТСЬКИХ ФРАКЦІЙ У КИЇВСЬКІЙ МІСЬКІЙ РАДІ ІХ СКЛИКАННЯ

3.1. Аналіз поіменних голосувань депутатів Київської міської ради

У попередньому розділі дослідження були детально розглянуті фокуси, які ставили перед собою політичні партії у передвиборчих програмах. Щоб зрозуміти, наскільки політичні сили дотримувалися декларованих ідеологічних позицій на практиці, ми звернулися до аналізу поіменних голосувань депутатів у Київській міській раді ІХ скликання. Усі поіменні голосування публікуються на сайті Київської міської ради після завершення пленарного засідання, і демонструють поіменно та пофракційно, хто з депутатів проголосував «за», хто — «проти», а хто вирішив утриматися або не голосувати взагалі. Окрім того, що аналіз поіменних голосувань дозволить порівняти декларовані ідеологічні позиції партій із фактичними діями, він також дозволить виокремити особливості взаємодії депутатських фракцій та те, у яких питаннях політичні сили голосують однаково. Водночас, варто пам'ятати, що подібне голосування не обов'язково має бути доказом наявної коаліції, а може бути збігом обставин, за яких кожна з партій діяла у власних інтересах. До того ж, попередньо, якісний контент-аналіз продемонстрував, що у партій є схожості у сферах зацікавленості, попри їхню ідеологічну розбіжність.

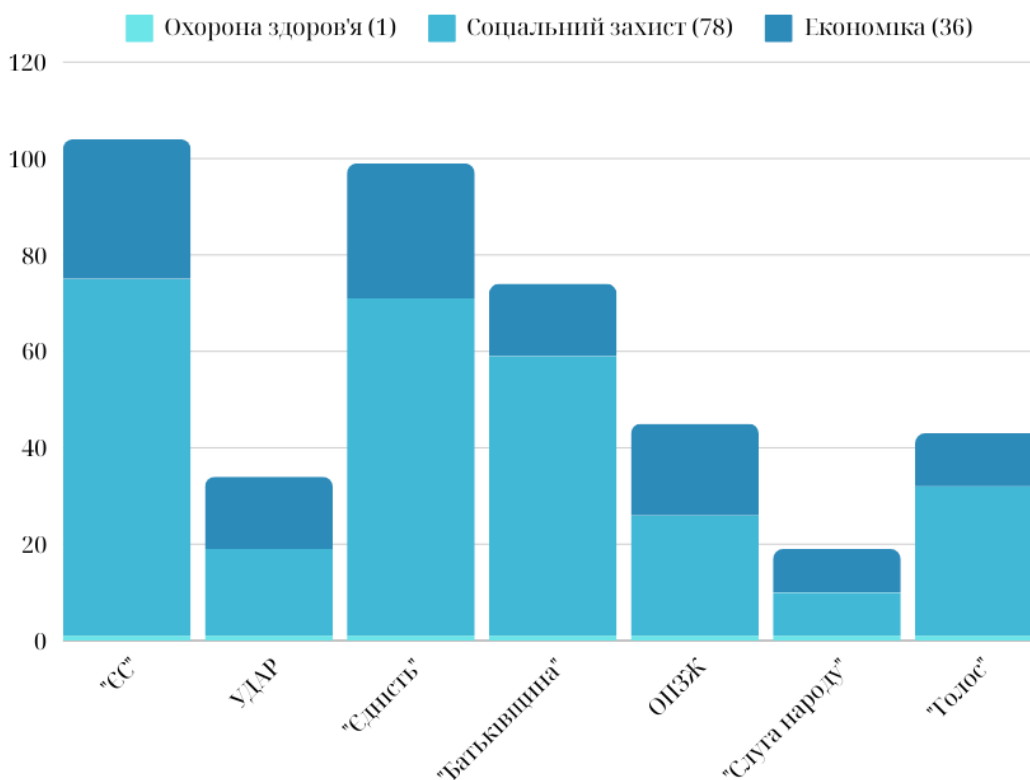
Для детальнішого огляду були обрані чотири пленарних засідання Київської міської ради ІХ скликання — кожне останнє засідання року у період 2020-2023 років, що разом складає чотири. Саме ці засідання передбачають ухвалення міських цільових програм різного спрямування на наступний рік, а також ухвалення бюджету. Відповідно, це дозволить одержати вибірку з голосувань у різних категоріях та розглянути, як політичні партії підтримують їх. Запитання у порядку денному, що були взяті до уваги, були класифіковані у сім основних категорій, які відображають основні сфери життєдіяльності міста: освіта, транспортна інфраструктура, охорона здоров'я, житлово-комунальне господарство, екологія, соціальний захист та економіка. Шість із зазначених категорій були використані раніше для здійснення кодування у якісному

контент-аналізі, що дозволило визначити основні ідеологічні позиції партій. Тож доречно буде використати їх повторно для перевірки імплементації партіями своїх ідеологічних позицій у ході практичного прийняття рішень. Була додана категорія «економіка», яка охоплює проекти рішень, що стосуються змін до бюджету, податкових виплат та інших змін до фінансових аспектів міста. Цю категорію включити важливо, оскільки вона напряду стосується оперування міським бюджетом, який відіграє чи не найважливішу роль у подальшій реалізації інших міських цільових програм та визначає фокуси міста на наступний рік. На основі поіменних голосувань протягом чотирьох років та обраних категорій питань порядку денного, були створені графіки, що відображають динаміку підтримки рішень депутатськими фракціями на кожному засіданні.

У 2020 році в рамках пленарного засідання від 24 грудня 2020 року було проведено всього 163 голосування. 36 голосувань стосувалися проектів рішень у категорії «економіка», 78 передбачали нововведення у сфері «соціальний захист» та 1 запитання належало до категорії «охорона здоров'я». Інші голосування стосувалися організаційних моментів, як-от затвердження порядку денного, зміну черговості у його розгляді чи подовження тривалості засідання. Важливо зазначити, що розглядалися і ті проекти рішень, які є поза категоріями, що були обрані для дослідження — звернення до Кабінету Міністрів чи Верховної Ради, а також ряд питань земельного характеру про подовження договору оренди чи виділення ділянки під забудову. На Графіку 1 детально зображено, скільки рішень із кожної категорії підтримала кожна фракція голосуванням більшістю присутніх депутатів на засіданні «за». Фракції «Європейської солідарності» та «Єдності» за питання у категоріях «економіка» та «соціальний захист» голосували найбільше, що сформувало тимчасову коаліцію у підтримці рішень. Натомість усі інші фракції більшість проектів рішень не підтримали — фракція «Слуга народу» підтримала лише 9 з 36 голосувань «економіки», а УДАР підтримала 15. Варто зазначити, що на даному пленарному засіданні був особливий контекст — центральними на

розгляді були проекти рішення «Про встановлення місцевих податків і зборів у м.Києві» та «Програма економічного і соціального розвитку м.Києва на 2021-2023 роки» (Київська міська рада, 2020, с.41 і с.83). Найбільше правок до цих проектів рішень подавали фракції «Європейська солідарність» та «Єдність», що відображено у динаміці підтримки рішень. Тодішнє голосування затягнулося на понад 9 годин, і інші фракції блокували ухвалення деяких правок. Водночас, політичні сили голосували уніфіковано у питанні, що стосується «охорони здоров'я», що може свідчити про збіг позицій конкретно у цій сфері.

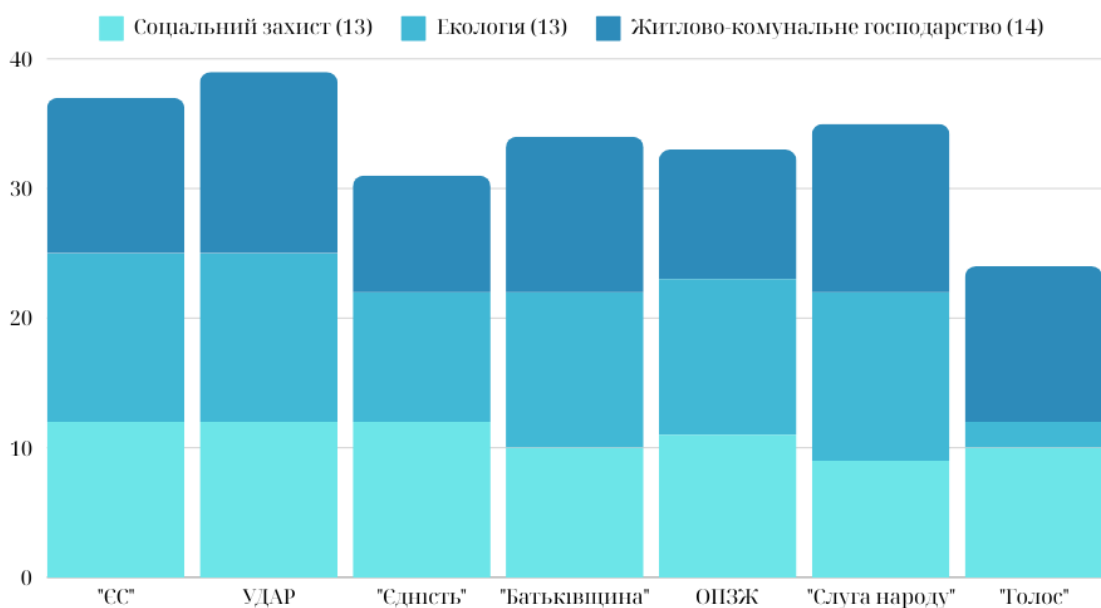
Графік 1. Голосування депутатських фракцій у 2020 році

Голосування на пленарному засіданні 16 грудня 2021 року найбільше сконцентрувалося на трьох категоріях: «соціальний захист», «екологія» та «житлово-комунальне господарство». У порівнянні із попереднім роком, динаміка підтримки рішень партіями відрізняється менше, що зображено на Графіку 2. Найбільше проектів рішень підтримала фракція УДАРу: депутати проголосували «за» 12 з 13 рішень і сфері «соціальний захист» та за усі рішення у сферах «екологія» та «житлово-комунальне господарство». Найменше рішень

підтримала фракція «Голос», особливо у контексті екологічних питань — лише 2 з 13 рішень. Водночас, і у передвиборчій програмі партії не була приділена увага темі екології, що є виправданою поведінкою фракції з цього боку. Більша частка голосувань з теми екології стосувалася затвердження «Екологічної стратегії міста Києва до 2030 року». Примітно також у поведінці «Голосу» як депутатської фракції те, що голоси можуть розходитися, і немає уніфікованої більшості за той чи інший проєкт рішення. Це також може бути зумовлено тим, що фракція є найменшою у Київській міській раді і складає всього 8 депутатів — тож сама похибка у кількості голосів, що розходяться, є невеликою, проте це відображається на динаміці голосування більшості самої фракції.

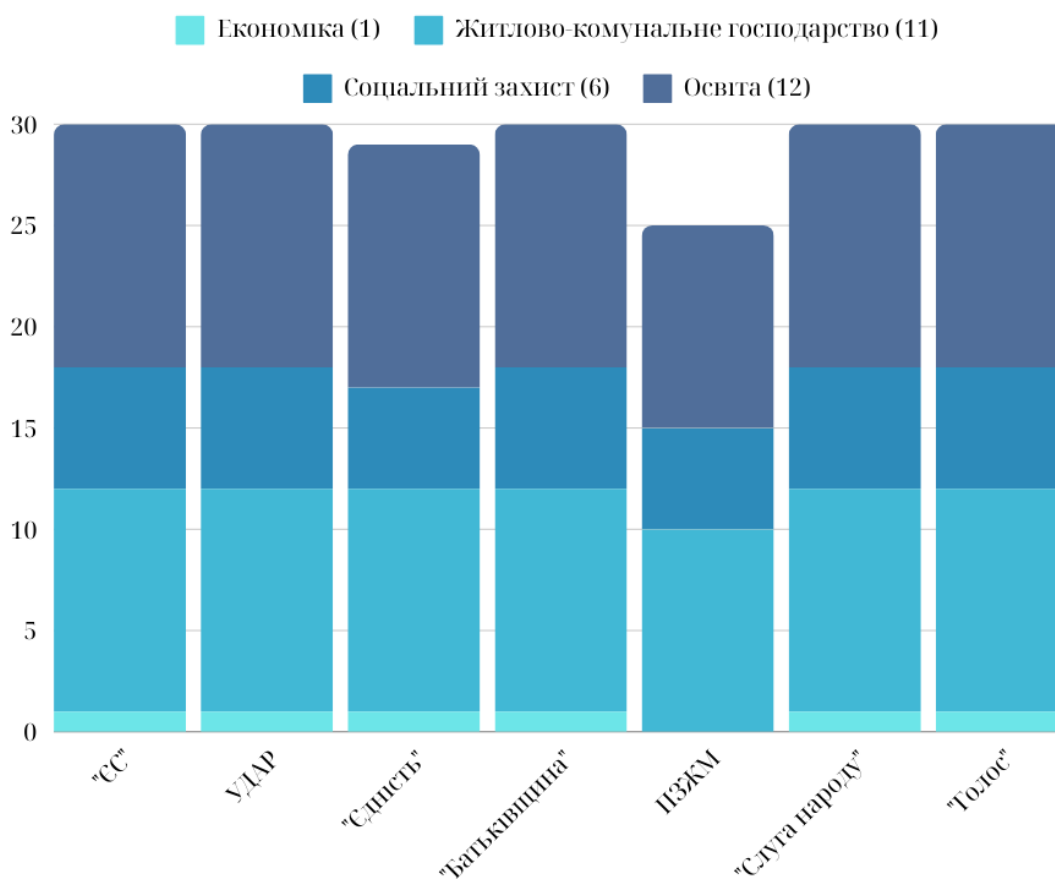
Графік 2. Голосування депутатських фракцій у 2021 році

У 2022 році на пленарному засіданні 15 грудня помітною відмінністю є те, що склад Київської міської ради ІХ скликання почав голосувати більш уніфіковано у питаннях, що є основними для місцевого самоврядування. Увесь порядок денний складався зі 102 запитань — частина з них була організаційною, інша стосувалася здійснення заходів у сфері посилення громадянського суспільства, зокрема шляхом затвердження міської цільової програми «Сприяння розвитку громадянського суспільства у м.Києві на 2020-2024 роки», що передбачає проведення форумів та заходів по збільшенню

громадської участі (Київська міська рада, 2022, с.63). Серед категорій, що є релевантними для дослідження, порядок денний охопив чотири — «економіка», «житлово-комунальне господарство», «соціальний захист» та «освіта». Важливо зазначити, що у 2022 році, як було зазначено раніше, за сприяння Служби безпеки України відбулася заборона політичної партії «Опозиційна платформа — за життя». Відповідно, депутати, що входили до її складу, утворили нову депутатську групу — «Платформа за життя і мир» (далі — ПЗЖМ), що яка так само відображена у графіках. Цінності та ідеологічні позиції партії є переважно тими самими, оскільки й депутатський склад не змінився попри саму заборону політичної сили. Проте вже у 2022 році помітно, як ПЗЖМ почала розходитися у голосуваннях із колегами інших фракцій, хоч і незначним чином. Проте депутатська група підтримала 10 з 12 рішень, що стосувалися освітніх питань, 10 з 11 рішень житлово-комунального господарства та 5 з 6 рішень соціального захисту.

Графік 3. Голосування депутатських фракцій у 2022 році

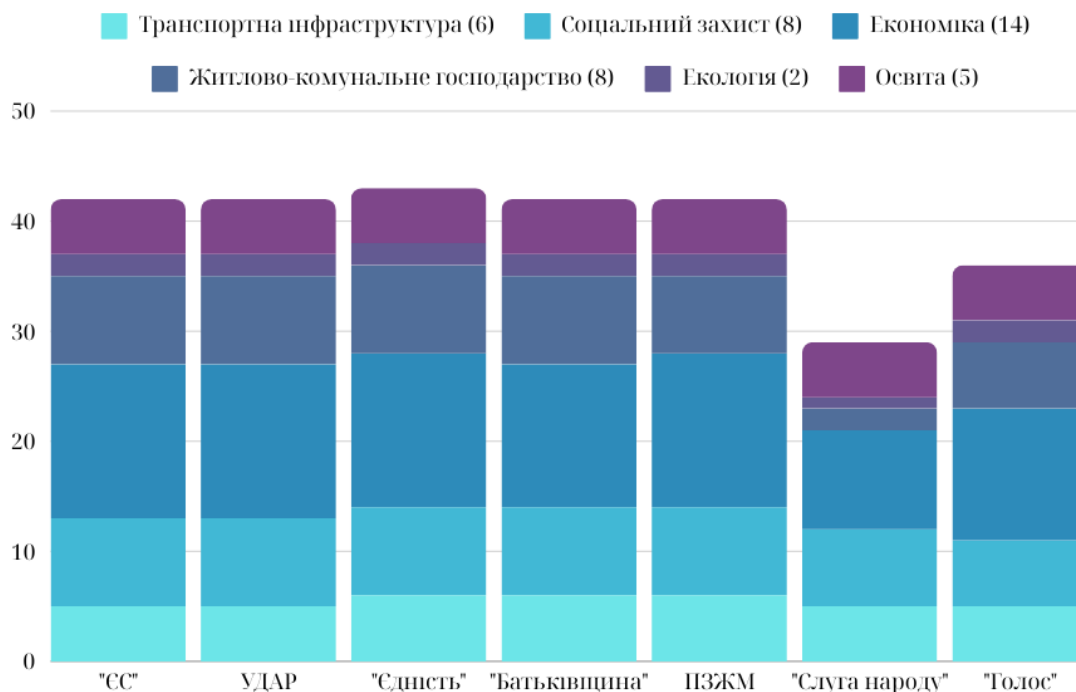

На третій рік депутатської каденції та, особливо, у перший рік повномасштабного вторгнення Росії, політичні сили демонструють майже одноголосну підтримку рішень у зазначених сферах. Це важлива особливість, що дозволяє Київській міській раді як законодавчому органу столиці, оперативно реагувати на виклики, що можуть бути спровоковані російською агресією. Тобто, немає політичної сили чи утворених коаліцій, які яскраво блокують чи унеможливають прийняття рішень стратегічного характеру.

Центральним проектом рішення, що розглядався на пленарному засіданні 14 грудня 2023 року було прийняття бюджету міста Києва на 2024 рік. І гострим питанням був обсяг фінансування Сил оборони столицею. Динаміка голосувань депутатських фракцій демонструє, що у більшості запитань депутати голосували переважно уніфіковано у категоріях, що розглядалися, зокрема це: «транспортна інфраструктура», «соціальний захист», «економіка», «житлово-комунальне господарство», «екологія» та «освіта». Більшість запитань транспортної інфраструктури були спричинені ситуацією, що склалася із метрополітеном у столиці — зупинили рух між станціями метро «Теремки» та «Деміївська» з міркувань безпеки (Київська міська рада, 2023а). Різні політичні сили підтримували майже усі проекти рішень цієї категорії: «Єдність», «Батьківщина» та ПЗЖМ проголосували більшістю «за» 6 запитань з 6, у той час як «Європейська солідарність», УДАР, «Слуга народу» та «Голос» за 5. У категорії «економіка» разюча відмінність видніється у голосуванні партією «Слуга народу» — депутати підтримали лише 9 рішень з 14 запропонованих. Це прокоментував голова фракції «Слуга народу» у Київській міській раді у себе на Facebook-сторінці після засідання, де зазначив: «Київрада прийняла ганебний Бюджет міста Києва на 2024 рік, за це проголосували 80 депутатів, фракція «Слуга народу» майже повним складом утрималася від голосування за бюджет, який не має в пріоритеті оборону нашої держави» (Вітренко, 2023). Відповідно, фракція ігнорувала голосування, що стосувалися самого бюджету та правок до нього. Менше рішень також підтримала фракція «Голосу». Тут головна причина була не у відсутності підтримки фракцією рішення загалом, а

в розгалуженні голосів, що унеможливило фіксацію позиції більшості. Особливо за умови, що на засіданні були присутні лише 2 з 8 депутатів.

Графік 4. Голосування депутатських фракцій у 2023 році

Загалом, аналіз поіменних голосувань у Київській міській раді ІХ скликання демонструє динаміку підтримки рішень різних категорій депутатами. Зокрема, категорія «соціальний захист» була присутня у кожному проєкті порядку денного, і у голосуваннях за питання такого характеру депутати демонстрували радше уніфіковану позицію. Водночас, помітно, що бачення депутатів тих чи інших проєктів рішень також різниться, що доводить і ситуація з голосування 2023 року, коли фракція «Слуга народу» не підтримала ухвалення бюджету Києва на 2024 рік у його поточній редакції.

3.2. Вплив громадськості на прийняття рішень Київською міською радою

Попри те, що на ухвалення рішень депутатськими фракціями значним чином впливає їхня ідеологічна позиція та тимчасові або постійні коаліції, у які вони вступають, у багатьох випадках, свою роль відігравала і громадськість. Одним із таких прикладів є й голосування за прийняття бюджету Києва на 2024 рік, яке

розглядалося у попередньому підрозділі. Важливо розуміти, що саме засідання відбувалося за умов, коли громадські активісти організували чергову акцію під будівлею КМДА спільно із ініціативою «Гроші на ЗСУ» (Баранівська, Железняк, 2023). Головна вимога протестувальників до депутатів — збільшення фінансування на Збройні Сили України, оскільки за першої редакції проєкту рішення, обсяг коштів на фінансування міської цільової програми «Захисник Києва» як основного способу допомоги Києва військовослужбовцям, становив менше 1% від бюджету столиці (Демченко, 2023). Суспільний розголос у соціальних мережах та мобілізація ресурсу під будівлею КМДА призвели до того, що частка фінансування на Сили Оборони збільшилася на етапі затвердження бюджету на 1 мільярд гривень. Як зазначив депутат від фракції УДАР Дмитро Білоцерковець, збільшення фінансування було ініціативою міського голови: «Ініціатива міського голови Віталія Кличка — правка до бюджету 2024 року: врахувати витрати у вигляді субвенцій для військових не менше, ніж 1 млрд грн проголосована міськрадою Києва» (2023). Окрім цього Київський міський голова Віталій Кличко після цього випадку ще кілька разів публікував у себе в соціальних мережах новини про збільшення фінансової допомоги ЗСУ (Кличко, 2023). Проте у таких випадках необхідно аналізувати інформацію критично і мати на увазі, що жодне фінансування ще не вважається зарахованим за своїм цільовим призначенням, доки немає відповідної прийнятої зміни до бюджету столиці. За будь-яких інших обставин, це є поки що лише пропозицією до внесення змін у фінансування цільових програм. Між проєктом міського бюджету, де частка допомоги ЗСУ складає менше 1% та систематичними оновлень у сфері фінансування Сил оборони — потужний суспільний розголос та контроль, який посприяв зміні думки як столичного мера, так і депутатських фракцій.

Іншим проєктом рішення, який супроводжувався суспільним резонансом, було голосування за перейменування Повітрофлотського проспекту. Усе розпочалося із голосування киянами у додатку «Київ Цифровий», оскільки назва проспекту, що знаходиться у Шевченківському та Солом'янському

районах Києва, підпадав під закон про декомунізацію — отже, потребував нової назви (Київська міська рада, 2023а). Тоді кияни обрали назву «Повітрофлотський», яка є менш зросійщеною, аніж попередня, проте Київська міська рада не ухвалила таке рішення на пленарному засіданні достатньою кількістю голосів (Латиш, 2023). Пізніше у мережі з'явилася відповідна петиція, яка пропонувала назвати проспект на честь Повітряних Сил із аргументацією про те, що це свого року «подяка Повітряним Силам» за те, що «Київ вистояв проти російської навали у березні-квітні 2022 року» (Алфьоров, 2024b). На противагу цій пропозиції, фракція «Європейської солідарності» почала просувати ідею перейменування проспекту на «Європейського Союзу» — попри те, що ця назва прогнала в опитуванні, набравши лише 30% голосів, що бракувало для перемоги (Фещенко, 2023). Якби ж варіант переміг, його б чекала процедура розгляду та ухвалення ще додатково Київською міською радою, проте тут був інший випадок — попри програш, депутатська фракція продовжувала підтримувати запропонований нею варіант та готова була розділити проспект навпіл, аби одна частка таки носила назву «Європейського союзу», про що була зареєстрована чергова петиція із метою уникнення цього (Алфьоров, 2024). Автор петиції не зазначає, звідки в нього інформація про намагання розділити проспект в перспективі, і посилається на «власну інформацію» (Алфьоров, 2024). Вочевидь, ця ситуація спричинила активний суспільний розголос: окрім намагання перейменувати топонім, відбувається й спроба проігнорувати вибір киян, що й обурює громадськість і у соціальних мережах, і у ЗМІ. Вже найближчого засідання тактика фракції «Європейської солідарності» різко змінюється — депутати починають підтримувати ідею перейменування проспекту на Повітряних Сил, за що й голосує Київська міська рада 88 голосами «за» (Борисенко, 2024). Примітно було те, що фракція активно комунікувала так, наче протягом усього періоду перейменування підтримувала цю ідею, а затримували цей процес їхні колеги по сесійній залі — «Слуги народу», із якими політична сила майже постійно конфронтує.

Ще одним примітним випадком ролі громадськості участі була спроба призначення колишнього депутата від фракції ОПЗЖ (зараз — позафракційний) на посаду заступника голови постійної комісії з питань культури (Михайлова, 2024). Проблема цього проекту рішення була комплексною: насамперед, у листопаді 2023 року Київська міська рада ухвалила рішення, згідно якого депутати, які раніше належали до партії ОПЗЖ, не можуть займати керівні посади у постійних комісіях міської ради (Київська міська рада, 2023b). У випадку з Кириленком, цей факт ігнорувався. Окрім цього, сам Ігор Кириленко виступав адвокатом Віктора Медведчука у забороні розповсюдження книги Вахтанга Кіпіані «Справа Василя Стуса» (Войтюк, 2020). Про призначення написали у своїх соціальних мережах одразу кілька медійних осіб: сам Вахтанг Кіпіані, депутатка Київської міської ради від «Європейської солідарності» Вікторія Пташник та депутатка Київської міської ради від «Голосу» Аліна Михайлова (Кіпіані, 2024; Пташник, 2024; Михайлова, 2024). Це також підхопила і громадськість, яка була обурена самим рішенням, суб'єктом подання якого виступав Віталій Кличко. Проте вже наступного дня проект рішення було видалено з сайту, що свідчить про впливовість суспільного тиску та силу громадського контролю у випадках, що можуть шкодити життєдіяльності міста.

Ці випадки демонструють, що громада Києва, окрім того, що користується різноманітними видами політичної участі, включно із протестами та петиціями, також тримає під пильним наглядом усе, що здійснюється у Київській міській раді IX скликання: чи це перейменування вулиці, чи зміни до бюджету, чи включення депутатів до складу комісій. Це свідчить про рівень розвитку київської громади як повноправного суб'єкту місцевого самоврядування, чому і посприяв процес децентралізації. Адже саме вона робить можливим і підтримує збільшення обсягу залученості громадян у справи їхньої адміністративно-територіальної одиниці. Це також демонструє формат взаємин, що присутній між органом місцевого самоврядування у Києві та самими громадянами — громадськість активно слідкує за перебігом прийняття рішень у місцевому

уряді, і у випадку, якщо політичний вектор представників влади розходитиметься із громадською думкою, відбуватиметься її політична залученість.

Стосовно загальної взаємодії депутатських фракцій у Київській міській раді ІХ варто зазначити, що вона є динамічною. Усі депутатські фракції мають тенденцію підтримувати проекти рішень, що стосуються категорій «освіти», «охорони здоров'я» та «соціального захисту». Більш різнобічними є голосування у категоріях «економіка», «екологія» та «житлово-комунальне господарство» — тут на рішення фракції може впливати як і налаштованість депутатів стосовно окремого проекту рішення, так і загальна невідповідність вектору проекту рішення ідеологічним позиціям партії. Варто зазначити, що депутати Київської міської ради мають тенденцію формувати коаліції — моментні та більш постійні, що залежить від їхнього бажання проголосувати той чи інший проект рішення або ж отримати більш довгострокову підтримку.

ВИСНОВКИ

Місцеве самоврядування як одна зі складових публічного врядування, за умов якісного впровадження та функціонування, не є проєкцією національної політики на місцях. Навпаки, контекст місцевої політики у більшості випадків є відмінним, оскільки формується на основі локальних потреб та викликів (Anzia, 2022, с.119). Хід місцевої політики залежить, насамперед, від рівня автономії органу місцевого самоврядування від центру — чи це обов'язкова підзвітність у прийнятті кожного рішення, чи більший обсяг відповідальності та свобода дій у законодавчому полі. Окрім цього, значний вплив має й діяльність та способи взаємодії політичних сил всередині органу місцевого самоврядування — особливо в умовах багатопартійності.

Концентруючись на контексті Київської міської ради ІХ скликання, це дослідження ставило перед собою за мету з'ясувати, як взаємодія фракцій столичного органу місцевого самоврядування впливає на ефективність управління в основних сферах життєдіяльності міста, що належать до компетенцій Київської міської ради.

Для цього було здійснено якісний контент-аналіз передвиборчих програм політичних партій, що увійшли до поточного скликання органу врядування столиці. Контент-аналіз продемонстрував, що політичні партії зробили вагомий акцент на тому, щоб запропонувати виборцям рішення до викликів у тих сферах, що були визначені важливими громадськістю за результатами діяльності попереднього скликання Київської міської ради. Попри різницю ідеологічного спрямування, майже усі політичні сили звернули увагу на сфери соціального захисту, екології та житлово-комунального господарства. Спостерігалася також і разюча відмінність між підходом до передвиборчої програми — програма партії «Слуга народу» складалася із коротких тез, у той час, як партії «Європейська солідарність» та «Голос» пропонували хід дій по досягненню мети. Якісний контент-аналіз також окреслив загальну рамку ідеологічних позицій політичних партій, що стало основою для їхнього порівняння із фактичними діями депутатів під час голосування.

Задля виявлення особливостей взаємодії між депутатськими фракціями, був проведений аналіз поіменних голосувань протягом останніх чотирьох років. Результати дослідження продемонстрували, що фракції Київської міської ради мають схильність до побудови як тимчасових, так і більш сталих коаліцій. Прикладом тимчасової коаліції стала взаємодія «Європейської солідарності» із «Єдністю» на пленарному засіданні у грудні 2020 року. Тоді обидві фракції подали значну частину правок до проєктів рішення «Про встановлення місцевих податків і зборів у м. Києві» та «Програми економічного і соціального розвитку м. Києва на 2021-2023 роки» (Київська міська рада, 2020, с.41 і с.83). Відповідно, в інтересах кожної з партій була підтримка правок, які не користувалися популярністю серед інших фракцій. Тож обидві політичні сили голосували за правки одна одної, у той час, як усі інші фракції не підтримували їх або не брали участь у голосуваннях взагалі. Щодо більш сталих коаліцій, тут помітна взаємодія між партіями УДАР та «Європейською солідарністю». Зазвичай, помітна підтримка та згода між депутатами фракцій під час усних виступів в сесійній залі та у ході голосувань. Така тенденція прослідковувалась зокрема у 2021 році у сфері «соціального захисту» та у 2023 році у сфері «транспортної інфраструктури».

Дослідження також продемонструвало випадки кореляції передвиборної програми із динамікою голосування у сесійній залі. Фракція «Голос» на голосуванні у грудні 2021 року майже не підтримувала питання екологічного характеру. Якщо ж повторно розглянути передвиборну програму партії, побачимо, що і там відсутні пропозиції стосовно покращення сфери екології. На основі цього можемо припустити, що партія могла не обрати цю сферу своїм фокусом, що і відображається на способах її голосування. Подібна тенденція прослідковується і у зворотній бік: сфера соціального захисту була однією з ключових тем в передвиборних програмах усіх партій. Відповідно, і у ході голосувань питання соціального захисту, зазвичай, підтримуються депутатами — за винятком голосувань 2020 року, коли справа полягала не у категорії проєкту рішення, а в обсязі та змісті запропонованих до нього правок.

Окремо варто окреслити особливість поведінки депутатської групи ПЗЖМ, яка раніше була фракцією партії ОПЗЖ. У перші два роки каденції ІХ скликання фракція голосувала уніфіковано із іншими політичними силами попри те, що її ідеологічні позиції значно відрізняються від інших, особливо — у векторі зовнішньої політики. У 2022 році, у рік заборони партії, депутатська група ПЗЖМ не брала участь у голосуванні кількох рішень, а вже у 2023 році знову повернулася до уніфікованої підтримки ініціатив разом із іншими політичними силами, попри те, що представники фракцій «Голосу», УДАРу та «Європейської солідарності» в усних промовах часто наголошують на неприпустимості присутності депутатів колишньої ОПЗЖ у сесійній залі.

Загальна тенденція голосувань протягом чотирьох років також демонструє, що розбіжності між політичними партіями все меншають, що є позитивним явищем з огляду на стан повномасштабної війни. Контекст надзвичайної ситуації потребує готовності швидко реагувати та ухвалювати рішення особливого значення. За умов, якщо б у Київській міській раді була присутня чітка коаліція, що блокує подібні ініціативи, це було б реалізувати значно складніше. Натомість у голосуванні 2023 року майже усі партії голосували однаково, за винятком «Слуги народу», які аргументували свою позицію відсутністю коштів на Сили оборони у проекті рішення по бюджету столиці на 2024 рік.

Підсумовуючи, результати дослідження довели, що попри ідеологічні розбіжності між фракціями Київської міської ради ІХ скликання, взаємодія між ними має позитивний вплив на ефективність управління в основних сферах життєдіяльності міста. Протягом років партії почали голосувати більш уніфіковано, особливо в питаннях соціального значення. А чисельність фракцій чи депутатських груп, які не погоджуються із рішенням, зазвичай, є недостатньою, щоб заблокувати його прийняття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Алфьоров, О., (2024). №12820 Не розділяти Повітрофлотський проспект — захистити голос киян, військових, волонтерів [онлайн]. *Київська міська рада: Електронні петиції*. Режим доступу: <https://petition.kyivcity.gov.ua/petition/?pid=12820>
- Асоціація Міст України. Концепція Відновлення Місцевого Самоврядування України. 2024.
- Баранівська, Т. та Железняк, А., (2023). Гроші для українських військових: під стінами КМДА люди мітингували на підтримку ЗСУ [онлайн]. *Суспільне.Київ*. Режим доступу: <https://suspilne.media/kyiv/639074-grosi-dla-ukrainskih-vijskovih-pid-stinami-kmda-prohodit-miting-na-pidtrimku-zsu/>
- Баркар, Д., (2020). Місцеві вибори за новими правилами: як правильно проголосувати? [онлайн]. *Радіо Свобода*. Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/30768277.html>
- Батанов, О. В., & Кравченко, В. В. (2018). Місцеве самоврядування як інститут громадянського суспільства: муніципально-правові проблеми взаємодії та функціонування. *Аспекти публічного управління*, 6(6-7), 45-53. <https://doi.org/10.15421/151838>.
- Білоцерковець Д. Ініціатива міського голови Віталія Кличка. URL: https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=7217399704993626&id=100001710046339&mibextid=WC7FNe.
- Борисенко, Т., (2024). У Києві перейменували Повітрофлотський проспект на проспект Повітряних сил [онлайн]. *Суспільне | Новини*. Режим доступу: <https://suspilne.media/kyiv/679854-u-kievi-perejmenuvali-povitroflotskij-prospekt-na-prospekt-povitranih-sil/>
- Васьків, О. (2024). Кабмін схвалив Дорожню карту децентралізації: що відомо. *Суспільне | Новини*. Режим доступу: <https://suspilne.media/714394-kabmin-zatverdiv-doroznu-kartu-decentralizacii-so-vidomo/>
- Верховна Рада України, (1996). Конституція України № 254к/96-ВР [онлайн], 28 червня. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

Верховна Рада України, (1999). *Про столицю України - місто-герой Київ* Закон України, 15 січня.

Верховна Рада України, (2020а). *Про внесення змін до деяких законів України щодо впорядкування окремих питань організації та діяльності органів місцевого самоврядування і районних державних адміністрацій* Закон України, 17 листопада.

Верховна Рада України, (2015). *Про добровільне об'єднання територіальних громад* Закон України, 5 лютого.

Верховна Рада України, (2020б). *Про утворення та ліквідацію районів* Постанова, 17 липня.

Вітренко А. Київрада прийняла ганебний Бюджет міста Києва на 2024 рік. URL: <https://www.facebook.com/watch/?mibextid=WC7FNe&v=258518526979119&rdid=TxNkBYiXWCzFPR8L>.

Войтюк Т. Медведчук проти Кіпіані. Суд заборонив розповсюдження книги про Стуса. Суспільне.Новини. URL: <https://suspilne.media/71964-medvedcuk-proti-kipiani-sud-zaboroniv-rozprovjudzenna-knigi-pro-stusa/>.

Давидов В. (2019). «Помолись и ни шагу назад» – як Кремль і РПЦ організували проросійські мітинги в Україні. Українська правда. Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/articles/2019/03/1/7208000/>

Демченко, М., (2023). Проект бюджету Києва на 2024 рік: 22 млрд на Дептранс та 1 млрд на програму «Захисник Києва» - Хмарочос [онлайн]. *Хмарочос*. Режим доступу: <https://hmarochos.kiev.ua/2023/11/15/proyekt-byudzhetu-kyueva-na-2024-rik-22-mlrd-na-deprans-ta-1-mlrd-na-programu-zahysnyk-kyueva/>

Децентралізація в Україні (2022). Режим доступу: <https://decentralization.ua/about>

Кабінет Міністрів України, (2014). Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні Розпорядження № 333-р, 1 квітня.

Квіцінська, М., Шокало, К., Савичук, О. та Семеряк, М., (2020). Аналітичний огляд: З чим міста-обласні центри заходять на місцеві вибори. *Центр Спільних Дій*.

Київська міська рада, (2023b). Віталій Кличко: Рух поїздів на ділянці між станціями метро «Теремки» – «Деміївська» зупинили з міркувань безпеки. URL:

https://kyivcity.gov.ua/news/vitaliy_klichko_rukh_pozdiv_na_dilyantsi_mizh_stantsiyami_metro_teremki_demivska_zupinili_z_mirkuvan bezpeki_v_ekstrenomu_poryadku_vzhe_organizovali_rukh_nazemnogo_transportu_kursuyut_avtobusi_ta_trolleybusi/.

Київська міська рада. Результати поіменного голосування. 2020. С. 1-314.

Київська міська рада. Результати поіменного голосування. 2022. С. 1-150.

Кіпіані В. Мало поганих новин? Додам. Київська міська рада планує віддати посаду заступника голови комісії з питань культури члену ОПЗЖ, адвокату Медведчука. URL:

<https://www.facebook.com/vakhtang.kipiani/posts/pfbid02YTyq8B4x2zZUKYBhPZVbRPXhBumRDxXw3YmKYUPBQRFuy9u3GM5zzp2jsyF4iNbd1>.

Кличко В. Сьогодні Київрада ухвалить зміни до міського бюджету 2023 року. URL: https://t.me/vitaliy_klitschko/2658.

Клюжев, О., Неберикут, О., Коцюрuba, О., Лорян, Р., Бондарчук, А., Савчук, А. та Лісовський, Ю., (2021). Остаточний звіт за результатами спостереження Громадянської мережі ОПОРА на місцевих виборах — 2020 [онлайн]. *ОПОРА - Громадянська мережа*. Режим доступу: https://www.oporaua.org/vybory/zvit-mistsevi-vybory_2020-23539#3_systemy

Костюк, І., (2020). Які партії пройшли в Київраду – результати місцевих виборів [онлайн]. *The Village Україна*. Режим доступу: <https://www.village.com.ua/village/city/city-news/303931-yaki-partiyi-proyshli-v-kiyivradu-rezultati-mistsevih-viboriv>

Латиш, І., (2020). «Єдність Олександра Омельченка» оголосила списки кандидатів до Київради [онлайн]. *Рух ЧЕСНО*. Режим доступу: <https://www.chesno.org/post/4229/>

Латиш, І., (2023). Ціна бюджету 2024 — перейменування Повітрофлотського на проспект ЄС із порушенням процедури [онлайн]. *Рух ЧЕСНО*. Режим доступу: <https://www.chesno.org/post/5748/>

Латиш, І. та Ставінійчук, О., (2020). Історія УДАРу: від об'єднання з БПП до самостійної участі у виборах [онлайн]. *Рух ЧЕСНО*. Режим доступу: <https://www.chesno.org/post/4156/>

Майданник, О. (2016). Місцеве Самоврядування: Концептуальні Основи, Конституційно-Правове Регулювання В Україні. *Вісник АПСВТ*. (3-4), 68–69.

Майданник, О. (2018). Становлення та розвиток української моделі місцевого самоврядування. *Вісник АПСВТ*. (1), 55–59.

Мамонов, І. Л. (2012). Публічне управління, державне управління, соціальна політика та місцеве самоврядування як складові соціального управління. *Державне управління: теорія та практика*, (2).

Марценюк, Т. та Тишко, І., (2021). Переваги та виклики застосування гендерної квоти під час місцевих виборів 2020 року в Україні [онлайн]. *VoxUkraine | «Вокс Україна»*. Режим доступу: <https://voxukraine.org/perevagy-ta-vyklykuzastosuvannya-gendernoyi-kvoty-pid-chas-mistsevyh-vyboriv-2020-roku-v-ukrayini>

Мельничук, В. (2019). Імплементация Принципов Європейської Хартії Місцевого Самоврядування В Контексті Децентралізації Влади. *Вісник Прикарпатського університету. Політологія*. 1(13), 111–118.

Михайлова А. Київрада хоче віддати комісію культури ОПЗЖ. URL: <https://t.me/mykhailovalina/1684>.

ОПОРА, (2020). Як спрацювала нова виборча система на місцевих виборах 25 жовтня. ОПОРА - Громадянська мережа. Режим доступу: <https://www.oporaua.org/vybory/iak-spratsiuvala-nova-viborcha-sistema-na-mistsevikh-viborakh-25-zhovtnia-22442>

Олійник, В.С. & Ребкало, М.М. (2021). Теоретичні засади організації місцевого управління та місцевого самоврядування в зарубіжних країнах та Україні. Науковий Вісник Сіверщини. Серія: Право, (№ 2 (13)), 21-32. <https://doi.org/10.32755/sjlaw.2021.02.021>.

Передвиборна програма. *Батьківщина*. URL: <https://ba.org.ua/programm/>.

Передвиборна програма партії «Слуга Народу» | Політична партія «Слуга Народу». *Політична партія «Слуга Народу»*. URL: <https://sluga-narodu.com/program/>.

Передвиборна програма - ОПЗЖ. Опозиційна платформа – За життя. *Wayback Machine*.

URL: <https://web.archive.org/web/20201226051445/https://zagittya.com.ua/ua/page/partija/programma.html>.

Програма партії Голос [онлайн], (2019). *Голос*. Режим доступу: <http://www.goloszmin.org/program>

Програма політичної партії «Європейська солідарність» (нова редакція), (2019). 2–25.

Про затвердження плану заходів з реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на 2024–2027 роки : Розпорядж. від 26.03.2024 р. № № 270-р.

Пташник В. Update: проєкт рішення оновили — обіцяють виносити без ОПЗЖ. URL:

https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=10228133867826159&id=1059610185&mibextid=WC7FNe.

Рада Європи, (1985). Європейська хартія місцевого самоврядування Хартія Ради Європи [онлайн], 15 жовтня. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text

Служба безпеки України, (2022). За ініціативи СБУ в Україні остаточно заборонили діяльність «ОПЗЖ» [онлайн]. *Служба Безпеки України*. Режим доступу: <https://ssu.gov.ua/novyny/za-initsiatyvy-sbu-v-ukraini-ostatochno-zaboronyly-diialnist-opzjh>

- Сологуб, І. (2022). Урбанізація в Україні. VoxUkraine | «Вокс Україна». Режим доступу: <https://voxukraine.org/urbanizatsiya-v-ukrayini>
- Тищук, Т., (2020). Індекс реформ 134. Децентралізація та діджиталізація [онлайн]. VoxUkraine | «Вокс Україна». Режим доступу: <https://voxukraine.org/imore-134-detsentralizatsiya-ta-didzhytalizatsiya>
- УДАР Віталія Кличка: Гідний рівень життя для українців [онлайн], (2021). <https://udar.party>. Режим доступу: <https://udar.party/about/program/hidnyy-riven-zhyttya-dlya-ukrayintsiv/>
- Умланд, А. та Романова, В. (2021). 'Реформа децентралізації в Україні: перші результати та виклики', Політичні дослідження, 1(1), сс. 41-51. <https://doi.org/10.53317/2786-4774-2021-1-3>
- Фещенко, А., (2023). Перейменування Повітрофлотського. Стали відомі цікаві деталі електронного голосування [онлайн]. ГЛАВКОМ. Режим доступу: <https://glavcom.ua/kyiv/news/perejmenuvannja-povitroflotskoho-stali-vidomi-tsikavi-detali-elektronnoho-holosuvannja-923160.html>
- Черетун, Д., (2020). Нові правила на місцевих виборах: як це буде? [онлайн]. Рух ЧЕСНО. Режим доступу: <https://www.chesno.org/post/4112/>
- Ярошенко, І. та Семигуліна, І., (2021). Публічне управління територіями: аналіз теоретичних підходів та моделей функціонування місцевого самоврядування у світі. *Бізнес Інформ* [онлайн]. (6), 28–37. Режим доступу: [doi: 10.32983/2222-4459-2021-6-28-37](https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-6-28-37)
- Andrew, Caroline, and Michael Goldsmith. «From Local Government to Local Governance: And Beyond?» *International Political Science Review / Revue Internationale de Science Politique* 19, no. 2 (1998): 101–17. <http://www.jstor.org/stable/1601318>.
- Ashford, D. E. (1988). 'Decentralizing welfare states: social policies and intergovernmental politics' in B. Dente and F. Kjellberg. *The dynamics of institutional change. Local government reorganization in western democracies*. London: Sage (Modern Politics Series, vol. 19).

- Brans, M. (1992). Theories of Local Government Reorganization: an Empirical Evaluation. *Public Administration*, 70: 429-451. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9299.1992.tb00948.x>
- Hope, K. R. (2000). 'Decentralisation and local governance theory and the practice in Botswana', *Development Southern Africa*, 17(4), pp. 519–534. doi: 10.1080/03768350050173912.
- Leemans, A. F. 1970. Changing patterns of local government. The Hague: International Union of Local Authorities.
- Macnamara, J. 2018, «Content analysis», in P. Napoli (ed.), *Mediated Communication*, de Gruyter Mouton, Berlin, Germany and Boston, MA, pp. 1–16. <https://doi.org/10.1515/9783110481129-012>
- O'Leary, B. 1987. 'Why was the GLC abolished' *International Journal of Urban and Regional Research* 11, 193–217.
- Petryshyn, O., Serohin, V. and Serohina, S. (2020). Glocalization and the Decentralization of Public Power in Ukraine. *International Comparative Jurisprudence*, [online] 6(2), pp.190–200. Available at: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=919038>.
- Rabinovych, M., Brik, T., Darkovich, A., Savisko, M., Hatsko, V., Tytiuk, S., & Piddubnyi, I. (2023). Explaining Ukraine's resilience to Russia's invasion: The role of local governance. *Governance*, 1–20. <https://doi.org/10.1111/gove.12827>
- Rhodes, R. A. W. 1980. 'Developed countries' pp. 563–81 in D. C. Rowat *International handbook on local government reorganization: contemporary developments*. London : Aldwych Press.
- Sharpe, L. J. 1988. 'Local government reorganization: general theory and UK practice' pp. 89–129 in B. Dente and F. Kjellberg *The dynamics of institutional change: local government reorganization in western democracies*. London: Sage (Modern Politics Series, vol. 19).
- Tismaneanu, V. (2009). 'The Revolutions of 1989: Causes, Meanings, Consequences', *Contemporary European History*, 18(3), pp. 271–288. doi:10.1017/S0960777309005049.

Weigle, Marcia A., and Butterfield, J. (1992). «Civil Society in Reforming Communist Regimes: The Logic of Emergence.» *Comparative Politics* 25, no. 1: 1–23. <https://doi.org/10.2307/422094>.

ДОДАТКИ

Додаток 1. Якісний контент-аналіз передвиборчих програм партій

Таблиця 1.1. Контент-аналіз передвиборчої програми партії «Європейська солідарність» (за даними Європейська солідарність, 2019)

Категорія	Фрагмент тексту
Децентралізація	<p>«Сильні самоврядні громади – базовий елемент солідарного громадянського суспільства, яке ми будемо. Децентралізація та передача реальних важелів впливу на прийняття рішень місцевим громадам має дати поштовх до справжнього самоврядування та виховання відповідальних громадян. Результатом адміністративно-територіальної реформи має стати передача влади на рівень громад та реформування й оптимізація адміністративного поділу країни»</p> <p>«Творення сильних самоврядних громад наблизить державне управління до європейських стандартів, гармонізує відносини між українськими регіонами і центральною владою, створить ефективні передумови для надходження інвестицій та підвищення якості життя людей в українських регіонах»</p> <p>«Реформа децентралізації, розпочата в Україні, має бути завершена шляхом остаточного формування спроможних об'єднаних територіальних громад. Разом із завершенням децентралізації адміністративного устрою відбувається секторальна децентралізація – у сферах освіти, медицини, адміністративних послуг тощо»</p> <p>«Громади отримують достатні ресурси та повноваження для забезпечення якісного життя людей. Податки від прибуткової діяльності на території громади, використання місцевих ресурсів повинні наповнювати місцеві бюджети»</p> <p>«Громади мають отримати дієві інструменти впливу на ключові питання місцевого значення, контролю за ефективністю використання місцевих бюджетів. Обізнаність громадян із справами громади, своїми правами та можливостями в громаді є однією з цілей політики децентралізації»</p>

<p>Вектор зовнішньої політики</p>	<p>«Опинившись на вістрі боротьби за цивілізаційні цінності, Україна повинна демонструвати світові власну вагу як форпосту захисту від диктаторських ідеологій, спроб перекроїти політичну мапу світу та агресивної реваншистської політики. Пріоритетом партії є дієві кроки, спрямовані на ефективну європейську та євроатлантичну інтеграцію, кінцевою метою якої має стати набуття Україною повноправного членства у НАТО та ЄС»</p> <p>«Ми ставимо за мету інтеграцію і України в Євроатлантичний безпековий простір та набуття членства в організації Північно-Атлантичного договору. Україна має бути готова до членства НАТО у 2023 році. Система організації національної безпеки має відображати докорінну зміну геополітичних реалій, в яких опинилася Україна, та відповідати сучасним викликам і загрозам, основна з яких – загроза тероризму й російської військової інтервенції»</p> <p>«Інтеграційні зусилля України – це також дорожня карта системних реформ. Після здійснення масштабних перетворень країна відповідатиме Копенгагенським критеріям – тим параметрам, яким мають відповідати держави – члени Європейського Союзу. Це відкриє Україні перспективу стати повноцінним членом Європейського Союзу»</p> <p>«Співпраця з ЄС має зосереджуватися на виконанні Угоди про Асоціацію, адаптації норм і стандартів до європейських вимог, поступальній синхронізації зовнішньої політики із зовнішньою політикою країн ЄС. Наша мета – досягнення критеріїв для подачі заявки на вступ України до ЄС у 2023 році і набуття повноправного членства України у Європейському Союзі у 2030 році»</p> <p>«Ефективне донесення позиції України за кордоном – одне із ключових завдань держави. Для цього повинні здійснювати закордонне мовлення власні ЗМІ, системно залучатися іноземні медіа, використовуватися можливості інтернету та соціальних мереж. Особлива увага має приділятися формуванню позитивного іміджу України та боротьбі із проявами ворожої пропаганди»</p>
-----------------------------------	---

Екологія	<p>«Розвиток альтернативних джерел енергозабезпечення надважливий для України. Держава повинна стимулювати їх розробку, зокрема, створювати умови для реалізації проектів, які сприятимуть скороченню споживання природного газу. Інша важлива складова стратегії скорочення споживання природного газу – запровадження енергоощадних технологій»</p> <p>«Україна має здійснити перехід на Скандинавську модель еко-політики, яка передбачає збереження/відновлення великих екосистем (Карпат, Полісся, Побужжя, лісо-степу, річок тощо)»</p> <p>«Необхідно законодавчо посилити відповідальність за екологічні злочини і правопорушення: забруднення довкілля; несанкціонований видобуток корисних копалин, браконьєрство тощо»</p> <p>«Необхідно стимулювати запровадження роздільного збору і повної переробки побутових відходів. В Україні має бути збільшена кількість об'єктів природно-заповідного фонду, загальна площа природоохоронних територій має бути доведена до європейських показників, має бути запропонований реальний механізм збереження малих річок»</p> <p>«У державних інституціях мають бути запроваджені прозорі й легкі механізми адміністрування у сфері охорони довкілля. Прозорість у отриманні документів дозвільного характеру має бути посилена через створення уніфікованої відкритої для громадськості системи доступу до видачі дозволів, матеріалів перевірок, звітів»</p>
Соціальний захист	<p>«Система соціального захисту має відображати запит суспільства на соціальну справедливість та подолання бідності як внутрішнього ворога розвитку держави»</p> <p>«Держава підтримує тих, хто найбільше потребує соціальної допомоги: пенсіонерів, багатодітні родини, сім'ї учасників АТО/ООС»</p> <p>«Усім іншим держава сприяє, надаючи можливості для збільшення доходів у результаті реалізації власних бізнес-ідей та професійного потенціалу»</p>

	<p>«Подолання бідності досягається шляхом підвищення результативності праці, реалізації власної ініціативи та спрощеного доступу до інвестиційних капіталів»</p> <p>«Держава проводить повну, але поступову реформу пенсійної системи. Створюється «трирівнева» система пенсійного забезпечення»</p> <p>«Після завершення пенсійної реформи і формування нової системи держава не має платити пенсії і робити пенсіонерів заручниками політичної боротьби»</p> <p>«Пенсії мають платити приватні страхові компанії, банки, інші фінансові установи – тобто інституції індивідуальною накопичувальною пенсійної системи з можливістю безпечного інвестування пенсійних накопичень, керування власним пенсійним рахунком та програмами накопичення»</p>
Охорона здоров'я	<p>«Медична реформа, започаткована в Україні на первинному рівні медичної допомоги, має бути продовжена на наступних рівнях»</p> <p>«Держава має забезпечити подальшу децентралізацію у системі управління охорони здоров'я, автономізацію медичних закладів»</p> <p>«Має бути створена законодавча та інституційна база для переходу на систему обов'язкового медичного страхування. Це дасть змогу залучити в систему охорони здоров'я фінансування, а також підвищити якість надання послуг, наблизивши їх безпосередньо до пацієнта»</p> <p>«Законодавці мають врегулювати правові відносини «лікар - пацієнт», «медзаклад - пацієнт». Права пацієнтів і права медичних працівників мають бути захищені»</p> <p>«Мають бути унормовані спрощені правила започаткування та ведення приватної медичної практики. У перспективі мають бути створені передумови для розвитку приватної медицини у великих масштабах»</p> <p>«Управляти медичними закладами повинні кваліфіковані менеджери.</p>

	<p>Управлінські, господарські та власне професійні функції мають бути розмежовані. Це означає, що в медичних закладах має діяти практика, коли головний лікар відповідає за медичну частину, а фінансово-господарськими питаннями займається професійний управлінець. При цьому медичні заклади повинні бути наділені статусом неприбуткових організацій. Міністерство охорони здоров'я має бути остаточно позбавлене функцій закупівлі, утримання медичних та освітніх закладів»</p> <p>«В українській медицині має повноцінно запрацювати принцип вільного вибору пацієнтами лікаря. Державні та приватні медичні заклади повинні мати однакові можливості для надання послуг пацієнтам»</p> <p>«Пріоритетами політики охорони здоров'я мають стати популяризація здорового способу життя та відповідальності за власне здоров'я як найцінніший і найдорожчий актив кожної людини. Підтримка державою здорового способу життя громадян - важлива стратегічна задача творення успішної сучасної нації»</p>
Житлово-комунальне господарство	<p>«Ключовою реформою житлово-комунального господарства має стати створення ринку управління житлом. Учасниками ринку мають стати як об'єднання власників житла, так і профільні фірми. Власники житла повинні мати змогу самостійно вибрати постачальника послуг і укласти договір із ним напряму або через управителів житла»</p> <p>«Підвищення якості надання послуг є прерогативою у сфері реформи житлово-комунального господарства. Повинна діяти система контролю над наданням послуг відповідно до договорів, особливо коли це стосується вивезення сміття, прибирання прибудинкових територій. Кожен має мати змогу перевірити виконання умов договору»</p> <p>«Важливою складовою реформи житлово-комунального господарства є організація особистої співучасті громадян в управлінні колективним господарством. Уміння кооперуватися та діяти спільно в управлінні спільним господарством – одне з підґрунть становлення самоврядного суспільства, яке здійснює контроль над управлінням державою. Держава має підтримувати творення та роботу ОСББ та інших форм колективного</p>

	<p>управління власністю»</p> <p>«В Україні має бути запроваджена програма «Нове Містобудування», яка передбачає реновацію старого житлового і промислового фонду, заміну зношених мереж, проектування нових районів і міст відповідно до сучасних містобудівних тенденцій»</p>
Освіта	<p>«Освіта всіх рівнів має бути доступною для всіх громадян. Базова освіта має бути безкоштовною. Вища освіта повинна бути безкоштовною, насамперед, для обдарованих дітей та для дітей соціально вразливих верств населення. Таким дітям держава має надавати стипендії, а також стимулювати надання таких стипендій приватним бізнесом»</p> <p>«В Україні має бути імплементована концепція Нової української школи»</p> <p>«Дошкільна освіта повинна охоплювати якнайбільшу кількість дітей. Держава повинна сприяти розвитку мережі державних, комунальних дитячих садочків, зокрема стимулюючи відкриття приватних закладів»</p> <p>«В Україні має розвиватися система інклюзивної освіти, яка дасть можливості для реалізації і соціалізації дітям з інвалідністю»</p> <p>«Освіта в Україні має відповідати європейським стандартам. Перехід української освіти на західні стандарти означає зміну систему управління навчальних закладів України. Університети мають володіти значною автономією, розвивати студентське самоврядування, змагатися в системі вільної конкуренції за абітурієнтів та участь у грантових навчальних проектах»</p> <p>«Конкурентні засади діяльності, поширення зовнішнього оцінювання, надходження інвестицій у навчальні заклади забезпечать викорінення корупції в системі освіти»</p> <p>«Державне замовлення в навчальних закладах має відповідати потребам ринку. Система середньо-спеціальної та вищої освіти повинна готувати для держави тих спеціалістів, котрих вона потребує із подальшим</p>

працевлаштуванням. Навчання за всіма спеціальностями має бути доступним на комерційній основі як у державних, комунальних, так і приватних навчальних закладах»

«Держава стимулює поступове роздержавлення освіти, починаючи із вищої. Держава має не керувати вищими навчальними закладами, а створювати умови для інвестування приватного капіталу у вищі навчальні заклади, які, відповідно, мають конкурувати одне з одним, змагаючись за студентів та замовлення від держави, місцевої влади та приватного сектору»

«Роботодавці мають бути залучені до організації професійної освіти. Вони повинні формувати запит приватного сектора на підготовку спеціалістів, брати участь у розробці навчальних планів та організації навчальної практики. Окремим напрямком має стати розвиток освіти дорослих, які в часи стрімких економічних змін виявили бажання отримати нову спеціальність та посилити свої позиції на ринку праці»

«В Україні має бути реалізований європейський засадничий принцип системи освіти – освіта впродовж усього життя. Реалізація цього принципу сприятиме інвестуванню в людський капітал та знання, підвищуватиме професійну та, зокрема, цифрову грамотність громадян, допомагатиме їх ширшій участі в політичному та суспільному житті країни – зокрема, через обізнаність із своїми правами і можливостями їх захищати, вміння розпізнавати маніпуляції і застосовувати критичне мислення, прищеплення громадянської позиції і відповідальності перед суспільством і Україною»

Таблиця 1.2. Контент-аналіз передвиборчої програми партії УДАР (за даними УДАР, 2021)

Категорія	Фрагменти тексту
Критика попередньої влади	<p>«Некомпетентність стала трендом. Хайп замінив стратегію. Емоція та акторська гра політиків стали важливіші, аніж відданість справі та відповідальність»</p> <p>«Влада звикла «гасити пожежі» замість того, щоб створювати майбутнє. Важливість військової професії почали цінувати у момент нападу ворога на нашу країну. Медичну сферу почали підтримувати, коли в країну прийшла пандемія коронавірусу. Україна продовжує виживати, замість того, щоб динамічно розвиватися»</p> <p>«За 30 років було створено державу, але не створено гідного місця людини у державі»</p>
Соціальний захист	<p>«Держава потрібна, щоб забезпечувати громадянам гідну роботу, різноманітне дозвілля, умови для самореалізації, турботу і захист. Держава має створити умови, в яких у людей ніколи не виникне бажання шукати кращої долі на чужині. У сильній державі живуть забезпечені люди»</p> <p>Наші пріоритети:</p> <p>«У сильній країні існують високі стандарти життя. Україна має стати зручною країною для своїх громадян. Українці мають планувати своє життя в Україні, а не шукати можливості виїхати за будь-яку ціну»</p> <p>«Спільно побудуємо державу з якісною та доступною медициною, належною винагородою за працю та гідним соціальним захистом. Державу з умовами для культурного розвитку кожного громадянина»</p> <p>«Україна стане країною, де не страшно зустрічати старість. Країною для всіх поколінь. Україна стане суспільством турботи, а не виживання»</p>

	«Україна перестане бути донором мізків і професійних кадрів для ЄС, США та інших багатих країн»
Екологія	«Сильна країна - це країна здорових людей, це країна з чистим і безпечним довкіллям. Україна має дотримуватися Європейського зеленого курсу в унісон з іншими державами Європи»
Освіта	«Освічені громадяни – головне багатство країни. Система освіти має бути побудована на кращих світових зразках» «Українська освіта має формувати сучасну людину» «Лише держава з освіченими громадянами має шанс на поступ. Кращі випускники шкіл повинні навчатися у кращих закордонних університетах за державний кошт за умови повернення в Україну» «Держава повинна зробити розвиток науки своїм пріоритетом, щоб зберегти вчених у країні і забезпечити розвиток вітчизняних технологій»
Децентралізація	«Сильна країна неможлива без потужного місцевого самоврядування. Громадянам необхідно забезпечити можливість вирішувати більшість своїх справ у межах своєї громади. Саме на рівні громади визначається базовий комфорт та добробут громадян» «Держава передає на місця рівно стільки прав та повноважень, на скільки у громад вистачає ресурсів» «Сильна держава зміцнює свої громади і дбає про їх спроможність, бо саме на місцях найкраще розуміють інтереси людей» «Всі рішення в державі повинні ухвалюватися з огляду на те, як вони покращують становище окремої людини, окремої громади, а потім і країни загалом» «Сила держави складається з сили спроможних громад»

<p>Вектор зовнішньої політики</p>	<p>«Ми - європейці. Це не побажання, а констатація факту. Європа – не на карті, вона – в головах людей. Бути європейцем – це поважати права людини, дотримуватися верховенства права, посилювати демократичні інститути та розвивати вільну економіку»</p> <p>«Ми виходимо з того, що вступ в ЄС та НАТО – це безальтернативний шлях для України»</p> <p>«Шлях до Європи та НАТО - починається в Україні та пролягає через неї. Всі законодавчі зміни повинні узгоджуватися із законодавством ЄС та відповідати стандартам НАТО»</p> <p>«Досягнення копенгагенських критеріїв членства в Європейському Союзі та План дій щодо членства в НАТО - наступні кроки на шляху перетворення країни»</p> <p>«Будуючи Європу в Україні, ми будемо сильну державу»</p>
---	--

Таблиця 1.3. Контент-аналіз передвиборчої програми партії ОПЗЖ (за даними ОПЗЖ, 2020)

Категорія	Фрагменти тексту
Критика попередньої влади	<p>«П'ять років влада систематично порушувала права і обмежувала свободи мільйонів українських громадян. Політика мовних заборон та утисків, втручання влади у справи релігійних громад розколювали українське суспільство, принижували честь та гідність людей»</p> <p>«ОПОЗИЦІЙНА ПЛАТФОРМА — ЗА ЖИТТЯ припинить політику дискримінації, ксенофобії та радикалізму»</p>
Освіта	<p>Першочергові кроки:</p> <p>«можливість навчатися рідною мовою»</p> <p>«поступовий перехід до обов'язкової профільної спеціалізації в середній школі»</p> <p>«фінансування закладів професійно-технічної освіти з держбюджету»</p> <p>«стимулювання приватних навчальних закладів»</p>
Охорона здоров'я	<p>Першочергові кроки:</p> <p>«поступовий перехід до страхової медицини за рахунок зменшення податкового навантаження на роботодавців»</p> <p>«відновлення доступної медичної допомоги за принципом «від села до столиці»</p> <p>«забезпечення невідкладної медичної допомоги»</p> <p>«Лікувати мають лікарі, а не парамедики. Держава повинна розвивати не «телемедицину», а систему охорони здоров'я»</p>
Вектор зовнішньої політики	<p>«Гарантуємо повернення до політики багатовекторності. Основним зовнішньополітичним пріоритетом стане захист інтересів України — насамперед у питаннях економіки, розвитку, залучення інвестицій та зростання добробуту громадян»</p> <p>Першочергові кроки:</p>

	<p>«забезпечення активного нейтралітету України у військово-політичній сфері та неучасть у будь-яких військово-політичних союзах, як це передбачено розділом IX Декларації про Державний суверенітет України»</p> <p>«припинення політики обопільних санкцій та відновлення взаємовигідних торговельно-економічних зв'язків з Росією та країнами СНД»</p> <p>«перегляд умов участі України у Світовій організації торгівлі та зоні вільної торгівлі з Європейським Союзом»</p> <p>«збереження транзитного потенціалу країни, створення Трестороннього газотранспортного консорціуму»</p>
--	--

Таблиця 1.4. Контент-аналіз передвиборчої програми партії ВО «Батьківщина» (за даними Батьківщина, 2020)

Категорія	Фрагменти тексту
Вектор зовнішньої політики	<p>«Ми ефективно втілюватимемо Угоду про асоціацію Україна–ЄС. Наше майбутнє – в ЄС»</p> <p>«Ми послідовно працюватимемо над наданням Україні Плану дій для членства (ПДЧ) в НАТО. Наша безпека – в НАТО»</p>
Соціальний захист	<p>Європейська заробітна плата:</p> <p>«Ми ставимо за мету за п'ять наступних років поступово досягти рівня середньої заробітної плати Польщі у доларовому вимірі. Сьогодні середня заробітна плата в Польщі у 3,5 рази вища, ніж в Україні»</p> <p>Справедливі пенсії:</p> <p>«Ми запровадимо персоніфіковану пенсійну систему»</p> <p>«Мінімальну пенсію буде піднято до рівня 3094 грн. Жоден пенсіонер не буде отримувати пенсію менше реального прожиткового мінімуму для пенсіонерів, затвердженого законом»</p> <p>«Пенсійні внески відкладатимуться на особовий рахунок кожної людини у державному банку протягом усього періоду роботи»</p> <p>«Пенсійні збереження будуть щорічно індексуватись, на них будуть нараховуватися депозитні відсотки»</p> <p>«Держава гарантуватиме збереження приватних пенсійних рахунків усіма своїми ресурсами»</p> <p>«Якщо людина не встигне використати гроші на своєму пенсійному рахунку за життя, суму, яка залишиться, будуть успадковувати члени її родини. Буде скасовано порядок, який позбавляє пенсій працюючих</p>

	<p>пенсіонерів»</p> <p>Доступне житло:</p> <p>«Іпотечні кредити із страхуванням від державного фонду зроблять можливим придбання житла без першого внеску і без застави, під спеціальне страхування ризиків»</p> <p>«Ставка за такими кредитами буде становити не більше 3% річних. Іпотечний кредит буде видаватися на строк від 10 до 30 років»</p> <p>Підтримка сімей з дітьми:</p> <p>«Ми повернемо виплати на народження дитини, які були раніше: 50 тис. гривень – при народженні першої дитини, 100 тис. гривень – при народженні другої дитини, 150 тис. гривень – при народженні третьої дитини та всіх наступних дітей»</p>
Житлово-комунальне господарство	«Ціну на газ для населення буде знижено в 2 рази. Це дозволить вдвічі зменшити тарифи на тепло й гарячу воду, адже газ – це головна складова у їх вартості»
Освіта	<p>«Головним пріоритетом Нового Курсу ми визначили освіту та науку. Всю систему освіти, її фінансування та структуру буде принципово переглянуто»</p> <p>«Незалежно від того, куди дитина піде вчитися, у приватний заклад чи державний, гроші будуть іти за нею. Завдяки цьому, закон гарантуватиме безоплатну освіту, від початкової до вищої. Доступ дітей та молоді до освіти не залежатиме від заможності їхніх батьків»</p> <p>«Забезпечимо виконання закону, за яким базова зарплата освітян не може бути нижча за 3 мінімальні»</p> <p>«За п'ять років ми піднімемо заробітні плати освітян – вихователів, вчителів, бібліотекарів та викладачів до європейського рівня»</p>
Екологія	«Ми створимо умови для розвитку відновлюваної енергетики: сонячної,

	<p>вітрової, геотермальної та інших»</p> <p>«Ми вирішимо сміттєву проблему, зменшимо забруднення довкілля, що дозволить знизити рівень захворюваності, продовжить тривалість життя українців, допоможе боротись із глобальними кліматичними викликами»</p>
<p>Охорона здоров'я</p>	<p>«Буде запроваджено обов'язкове медичне страхування за рахунок коштів роботодавців з одночасним зменшенням удвічі податкового навантаження на їх підприємства»</p> <p>«Обов'язкове медичне страхування протягом найближчих років дозволить підвищити заробітну плату медиків до європейського рівня»</p> <p>«Ми повернемо людям право викликати лікаря додому»</p> <p>«У селах буде забезпечене повноцінне функціонування фельдшерсько-акушерського пункту (ФАП) за рахунок залучення довгострокового кредитування строком не менше ніж на 20 років і за кредитною ставкою не більше 3% річних»</p>

**Таблиця 1.5. Контент-аналіз передвиборчої програми партії «Слуга народу»
(за даними Слуга народу, 2019)**

Категорія	Фрагменти тексту
Критика попередньої влади	«Але стара політична система, система корупції, брехні та свавілля, не хоче й не здатна змінитися»
Децентралізація	«Проведемо децентралізацію влади відповідно до європейських норм: передамо максимум можливих повноважень виконкомам місцевих рад, перетворимо державні адміністрації на префектури європейського типу»
Вектор зовнішньої політики	«Ухвалимо закони, необхідні для виконання Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС і розширення співпраці з Євросоюзом і НАТО» «Підтримаємо ініціативи Президента щодо перезавантаження відносин із найближчими сусідами України на заході»
Соціальний захист	«Проведемо всеукраїнський перепис населення та аудит системи соціального забезпечення» «Запровадимо «економічний паспорт українця», за яким всі діти отримають частку від експлуатації природних ресурсів на індивідуальні рахунки» «Впровадимо другий рівень державного пенсійного забезпечення» «Переведемо всі соціальні пільги у грошову форму»
Житлово-комунальне господарство	«Запровадимо державну стратегію оптимізації житлово-комунальних тарифів за рахунок демонополізації енергетичних ринків, збільшення власного видобутку енергоресурсів та усунення корупційної складової в тарифоутворенні»
Транспортна інфраструктура	«Впровадимо незалежний контроль якості будівництва та ремонту автомобільних доріг» «Створимо законодавчі умови для будівництва бетонних доріг» «Демонополізуємо галузі пасажирських і вантажних перевезень на

	залізничному транспорті»
Екологія	<p>«Створимо законодавчі стимули для будівництва сміттєпереробних заводів»</p> <p>«Запровадимо електронне маркування дерев для протидії незаконній вирубці лісів»</p> <p>«Запровадимо кримінальну відповідальність за незаконну вирубку лісів і грубі порушення правил поводження з відходами»</p>
Освіта	<p>«Оновимо освітню та наукову інфраструктуру»</p> <p>«Запровадимо базове матеріальне забезпечення педагогів на рівні трьох мінімальних зарплат»</p> <p>«Оптимізуємо мережу закладів вищої освіти»</p> <p>«Запровадимо рівноправність державних і приватних закладів освіти»</p>
Охорона здоров'я	<p>«Запровадимо систему обов'язкового медичного страхування»</p> <p>«Знищимо фармакологічну мафію, скасувавши корупційний механізм повторної сертифікації ліків»</p> <p>«Переведемо всю медичну документацію в електронну форму»</p> <p>«Створимо чіткий і зрозумілий гарантований пакет медичних послуг»</p> <p>«Підвищимо рівень матеріально-технічного забезпечення лікарень»</p> <p>«Створимо умови для розвитку профілактичної медицини»</p>

Таблиця 1.6. Контент-аналіз передвиборчої програми партії «Голос» (за даними Голос, 2019)

Категорія	Фрагменти тексту
Критика попередньої влади	<p>«[українці] Не вірять владі, яка раз-у-раз зраджує не тільки відважні сподівання, але й прості надії. Не вірять політикам, які обіцяють золоті гори, будують красиві вітрини і ховають за ними свої амбіції та схеми»</p> <p>«замість некомпетентної, корумпованої та роздутої нинішньої прокуратури...»</p>
Освіта	<p>«Вчитель — сіятиме зерна, з яких проростають лідери та інноватори, професіонали і порядні люди»</p> <p>«Ми запровадимо електронні підручники на цифрових планшетах для шкіл. Учням більше не доведеться тягти до школи стоси важких книг — все необхідне міститиметься в легкому цифровому пристрої. Натомість, дома вони зможуть використовувати звичні паперові книги, якщо їм буде так зручніше»</p> <p>«Ми прискоримо реформу шкільної освіти. Школа має розвивати особистість кожного учня, формувати критичне мислення, давати знання і навички, які допоможуть знайти свою справу й місце в житті та суспільстві»</p> <p>«Ми забезпечимо рівний доступ дітей до якісної освіти: кожна школа має давати однакові можливості для учнів, незалежно від того, розташована вона в місті чи у селі, в престижному центральному районі чи на околиці великого міста. Ми будемо розвивати мережу опорних шкіл з гарантованим підвезенням учнів шкільними автобусами. Школа стане інклюзивною — ми створимо умови для навчання дітей з особливими потребами, запровадимо для цього належну підготовку вчителів»</p> <p>«Ми запровадимо реальні можливості для онлайн-самоосвіти. Запровадимо безкоштовні онлайн-курси з відеоуроками від найкращих українських вчителів для всіх класів школи і лекції для підвищення</p>

кваліфікації вчителів. Це забезпечить рівні можливості доступу для учнів по всій країні, а також можливість самовдосконалюватися для вчителів»

«Ми будемо розвивати електронні системи рейтингування та внутрішньої комунікації на всіх рівнях: між батьками, вчителями та адміністраціями шкіл, між школами і державою. Будемо сприяти посиленню професійних вчительських об'єднань, учнівського самоврядування, запровадженню дієвих батьківських рад при кожній школі. Запровадимо на рівні законодавства високі вимоги щодо фізичної та психологічної безпеки у школах»

«Ми запровадимо систему поїздок школярів з одних регіонів України в інші. Це посилить зв'язки між різними регіонами і дасть дітям краще розуміння країни, в якій вони живуть, в усьому її розмаїтті»

«Ми активізуємо залучення працедавців і професійних спільнот до розвитку професійної освіти заради розробки сучасних освітніх програм. Училища, коледжі й технікуми повинні мати належне фінансування з обласних бюджетів та автономію, необхідну для гнучкого реагування на потреби ринку праці»

«Ми створимо стимули для підвищення якості освіти через запровадження сучасних підходів до фінансування вищої освіти. Обсяг бюджетної підтримки університету буде залежати від кількості студентів, наукових публікацій (у першу чергу — в міжнародних рецензованих наукових виданнях) та інших показників якості. Побудуємо фінансування у розрахунку на одного студента, яке враховуватиме особливості спеціальностей»

«Ми будемо сприяти формуванню нової культури в університетах — культури академічної доброчесності та взаємної поваги. Студенти повинні мати реальне право обирати дисципліни і оцінювати прослухані курси. Викладачі повинні мати можливість зосередитись на професійному розвитку, а не безкінечному заповненні звітів»

	<p>«Ми підвищимо якість підготовки вчителів і директорів шкіл — через зміну університетської педагогічної освіти і трансформацію системи підвищення кваліфікації. Дамо вчителям та школам реальне право самостійно обирати курси для підвищення своїх професійних знань і навичок»</p> <p>«Ми докладемо зусилля для викорінення академічної недоброчесності (зокрема плагіату) по всій системі освіти. Ми переконані, що школа, коледж та університет не повинні толерувати списування, плагіат чи навчання батьків замість дітей»</p> <p>«Ми запровадимо ефективні та гнучкі підходи до фінансування науки. Ми запустимо міжнародний науковий аудит окремих установ, на підставі якого буде прийматись рішення про обсяг базового фінансування. Буде збільшено обсяг грантової підтримки окремих дослідницьких проектів і команд. Ми будемо розвивати механізми взаємодії держави, науки, бізнесу й суспільства. Плагіат, фальшування наукових результатів чи інші форми академічної недоброчесності будуть підставою для негайного припинення бюджетної підтримки»</p> <p>«Ми усунемо законодавчі перешкоди, які обмежують розвиток української науки, та створимо умови для ширшої участі українських науковців у міжнародних проектах. Забезпечимо повноцінне входження України до європейського дослідницького простору. Ми маємо знати і впізнавати провідних українських науковців, а не топ-корупціонерів»</p>
Соціальний захист	<p>«Цей шалений ресурс [кошти] використовується нерозумно та неефективно, без урахувань реальних потреб конкретних живих людей»</p> <p>«Ми прагнемо змінити соціальну сферу в Україні, для цього зробимо політику якіснішою, раціональнішою. Ми застосуємо сучасні цифрові технології та європейські підходи до управління»</p> <p>«Ми зробимо соціальну допомогу адресною, щоб її отримували ті, кому вона дійсно потрібна, — і отримували в достатньому для нормального життя обсязі. Вся соціальна допомога буде побудована на філософії</p>

	<p>«гроші ходять за людиною» і направлена на конкретну окрему людину та її потреби»</p> <p>«Створення єдиного повністю електронного прозорого реєстру отримувачів соціальної допомоги дозволить значно спростити процедури її отримання. Ми приберемо зайву бюрократію, з якою стикаються люди, що потребують соціальної підтримки від держави»</p> <p>«Ми будемо поступово запроваджувати накопичувальну систему пенсійного забезпечення для гідного рівня життя людей похилого віку. В майбутньому більшість пенсіонерів зможе жити за рахунок своїх власних накопичень, а не залежати від держави»</p> <p>«Ми проведемо перепис населення та дамо точну відповідь на питання, скільки нас. Будемо розробляти державну політику не наосліп, як це відбувається зараз, а відповідно до наявних демографічних тенденцій і реальних потреб громадян»</p> <p>«Ми запустимо глобальну інформаційну платформу підтримки українців, яка буде 24/7 в режимі онлайн допомагати вирішувати проблеми і консультувати українців, де б вони не знаходились. Також ми активізуємо роботу дипломатичних представництв із захисту українців»</p> <p>«Ми побудуємо систему ефективного контролю за міжнародним усиновленням. Держава сприятиме всиновленню важкохворих дітей для того, щоб створити для них краще майбутнє»</p>
Охорона здоров'я	<p>«Ми завершимо реформу охорони здоров'я за принципом «гроші ходять за пацієнтом» і досягнемо того, щоби держава справедливо платила за необхідні медичні послуги для пацієнтів на всіх рівнях допомоги — як у сімейного лікаря, так і у спеціалізованих лікарнях (на стаціонарі)»</p> <p>«Нелюдські умови у медичних закладах відійдуть у минуле. Лікар зможе отримувати гідну винагороду за якісні медичні послуги, а не шукати додатковий заробіток в Україні або за її межами»</p>

	<p>«Ми зробимо пріоритетом державної політики в Україні здоров'я людей і запобігання захворюванням. Здоровий спосіб життя, профілактика хвороб, якісна й безпечна кров та доступна вакцинація для всіх дітей зроблять життя українців довшим та якіснішим»</p> <p>«Ми запустимо в роботу електронну систему eHealth: особистий електронний кабінет пацієнта, повністю електронну систему медичних призначень, лікування за закладеними в систему сучасними медичними протоколами, електронні рецепти на ліки тощо. Доступ до медичного обслуговування для людей кардинально спроститься, держава ж матиме повну й детальну картину всієї медичної галузі та стану здоров'я людей»</p> <p>«Ми розширимо державне фінансування ліків: держава має повністю покривати потребу в лікуванні усіх важких хронічних хвороб. Дороговартісне лікування не має ставити пацієнта та його родичів на межу виживання. Для того, щоб ліки й медичні вироби відповідали високим міжнародним стандартам, а держава не закуповувала їх через відкати за захмарними цінами, практика залучення міжнародних організацій має наразі бути продовжена, а власна спроможність для ефективних закупівель посилена та розвинута»</p> <p>«Ми ефективно врегулюємо фармацевтичний ринок, щоб отримати справедливі ціни на якісні ліки та захистити українців від фальшивих і неефективних препаратів. Пацієнти повинні мати можливість отримувати якісні, безпечні, ефективні ліки у будь-якій аптеці країни за електронним рецептом»</p> <p>«Ми будемо працювати над відновленням довіри між пацієнтами та лікарями. Лікарський диплом чи ліцензію не можна буде купити: вони будуть підтверджувати високий професійний рівень та дотримання етичних принципів професії»</p>
Вектор зовнішньої політики	«Ми будемо неухильно дотримуватись курсу на інтеграцію України в ЄС. Українці — це європейці. У нас є що запропонувати нашим західним сусідам, і ми маємо розвиватися з ними в спільному цивілізаційному просторі. Ми повернемо Україну до європейської сім'ї»

«Ми продовжимо шлях на вступ до НАТО в якості повноцінного члена та будемо впроваджувати військові стандарти НАТО і провідних армій світу для посилення власної безпеки й безпеки в регіоні. Україна має унікальний досвід протистояння російській гібридній агресії, і нам є чого навчити військових країн НАТО»

«Ми будемо розбудовувати дружні стосунки зі Східною Європою — країнами Балтії, Польщею та іншими. Україна має все для того, щоб стати одним з регіональних лідерів у Східній Європі»

«Ми зробимо Україну лідером вільної частини пострадянського простору та підтримуватимемо демократичні сили у пострадянських країнах»

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційної роботи

Тема: «Політичні партії та місцеве самоврядування: взаємодія депутатських фракцій Київської міської ради ІХ скликання»

Студентка: Лікар Аміна Дмитрівна

Рік навчання, факультет: 4 рік навчання, факультет соціальних наук та соціальних технологій.

Науковий керівник: Сергій Шаповалов, старший викладач.

Рецензент: _____

Захищена: «___» _____ 2024 р.

Короткий зміст роботи:

Дослідження присвячене питанню впливу взаємодії фракцій Київської міської ради ІХ скликання на ефективність управління в основних сферах життєдіяльності міста, що належать до компетенцій Київської міської ради як органу місцевого самоврядування. Для досягнення цієї мети, робота розглядає теоретичні основи понять місцевого самоврядування та децентралізації, а також їхньої імплементації в Україні. За допомогою якісного контент-аналізу було виявлено основні ідеологічні позиції партій, що представлені у Київській міській раді ІХ скликання. Аналіз поіменних голосувань 2020-2023 років довів, що взаємодія фракцій у Київській міській раді має позитивний вплив на ефективність управління в основних сферах самоврядування Києва, адже політичні сили мають тенденцію голосувати уніфіковано, навіть за умови формування ситуативних чи довготривалих коаліцій. Натомість фракції, що не погоджуються із проєктом рішення під час голосування, не мають достатньої кількісної переваги, щоб заблокувати ухвалення рішення.